

PROJEKTS

*SABIEDRĪBAS INTEGRĀCIJAS POLITIKAS
PAMATNOSTĀDNES*

2008 – 2018

Rīga 2007

saturs

Dokumentā lietoto terminu skaidrojumi	3
Dokumentā lietotie saīsinājumi.....	6
Ievads	7
Sabiedrības integrācijas politikas attīstības redzējums	8
Vēlamā situācija 2018. gadā	8
Sabiedrības integrācijas politikas plānošanas, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas principi	9
Situācijas raksturojums	10
Dažādā Latvija – dažādu sabiedrības grupu apraksts sabiedrības integrācijas kontekstā	11
I virziens.....	24
Demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana	24
II virziens	33
Iekļaujošas sabiedrības veidošana.....	33
Turpmākās rīcības plānojums	45
Ietekmes uz valsts budžetu novērtējums.....	46
Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība.....	47

Dokumentā lietoto terminu skaidrojumi¹

Aizspriedumi – iepriekšpieņēmumos balstīta, biežāk negatīva attieksme pret kādu sabiedrības grupu vai tās locekļiem.

Bezdarbnieks – persona, kas pēc reģistrēšanās Nodarbinātības valsts aģentūrā atbilstoši Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma nosacījumiem ir ieguvusi bezdarbnieka statusu.

Bezpajumnieks - persona, kurai nav noteiktas dzīvesvietas un pastāvīga ienākumu avota.

Bēgli un patvēruma meklētāji - personas, kas ir pametušas savu pilsonības valsti, jo pamatoti baidās no vajāšanas savas rases, reliģijas, tautības, sociālās piederības vai politiskās pārliecības dēļ. Persona kādā valstī ir atzīstama par patvēruma meklētāju brīdī, kad ir pieteikusies uz bēgļa statusa piešķiršanu. Bēgļa statuss dod atļauju personai pastāvīgi uzturēties valstī, kas statusu piešķirusi, un ar laiku, atbilstot noteiktiem kritērijiem, pretendēt uz šīs valsts pilsonību. Alternatīvais statuss pretēji bēgļa statusam dod personai terminētu atļauju uzturēties valstī. Pēc noteikta laika uzturēšanās atļauja tiek pārskatīta, kā arī, mainoties situācijai personas pilsonības valstī, var tik anulēta.

Cilvēktiesības ir tiesības, kas piemīt ikvienam cilvēkam. Juridiski tas ir tiesību normu kopums, kas regulē attiecības starp publisko varu un indivīdu (indivīdu grupām), kā arī indivīdu savstarpējās attiecības. Tās nosaka standartus, kādai ir jābūt publiskās varas attieksmei pret indivīdu, kā arī aizsardzības mehānismu pret valsts, tās institūciju un amatpersonu izdarītajiem pārkāpumiem. Cilvēktiesību ievērošana ir neatņemama demokrātijas sastāvdaļa.

Diskriminācija – aizliegta atšķirīga attieksme, kuras mērķis vai rezultāts ir personas nostādīšana mazāk labvēlīgā situācijā attiecībā pret citu personu, kas atrodas ar šo personu salīdzināmos apstākļos, un kuras pamatā ir kāds no aizliegtajiem atšķirīgas attieksmes pamatiem.

Demokrātija – sabiedriskās pārvaldes sistēma, kuras ietvaros iedzīvotājiem ir iespēja iesaistīties sociālās un politiskās dienaskārtības veidošanā, īstenošanā un uzraudzībā. Demokrātiska sabiedrība ir attīstīta pilsoniska sabiedrība ar augstu sociālo kapitālu. Tās locekļi ir vienlīdzīgi savās tiesībās un pienākumos.

Emigrācija – izceļošana no Latvijas uz dzīvi citā valstī uz laiku vai uz pastāvīgu dzīvi (piemēram, sakarā ar darbu, mācībām, laulībām).

Etniskā identitāte – cilvēka piederības sajūta noteiktai etniskai grupai.

Iecietība – indivīda lēmums un sociālā prakse, kuras pamatā ir ikviena cilvēka cieņas atzīšana.

Iekļaujoša sabiedrība – tāda sabiedrība, kurā visām sabiedrības grupām neatkarīgi no dzimuma, vecuma, etniskās un reliģiskās piederības, seksuālās orientācijas, sociālā statusa, labklājības līmeņa, dzīvesvietas reģiona un citiem apstākļiem ir nodrošināta vienlīdzīgu līdzdalības iespēju principa ievērošana sabiedriskajā, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē.

Imigranti - ārzemnieku uzturēšanās Latvijā ar uzturēšanās atļauju.

---

¹ Visi termini definēti Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu izpratnē.

Integrācija – process, kurā iesaistīta visa sabiedrība un kas visiem sabiedrības locekļiem nodrošina ilgtermiņa labklājību daudzveidīgā sabiedrībā. Tādā izpratnē tiek lietots arī jēdziens sabiedrības integrācija.

Latviešu diaspora – latviešu tautai piederīgie un viņu grupas, kas, dzīvojot ārpus savas etniskās dzimtenes, identificējas ar Latvijas kultūru, tradīcijām vai sabiedrību, kā arī ir gatavi uzturēt, veidot vai atjaunot saites ar to.

Līdzdalība – pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās sabiedrības politiskajā, sociālajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē, kā arī politikas dienaskārtības veidošanā visos valsts pārvaldes līmeņos un pašvaldībās. Līdzdalība var būt gan pēc valsts pārvaldes institūcijas iniciatīvas (parasti konsultāciju veidā), gan arī pēc pašu iedzīvotāju ierosmes.

Nabadzība – par nabadzīgām šī dokumenta izpratnē tiek uzskatītas personas, kuru ienākumi un resursi (ekonomiski, sociāli un kultūras) ir tik ierobežoti, kā viņu dzīves līmenis ir zemāks par sabiedrībā pieņemto.

Nacionālā identitāte – piederības sajūta valstij, veidojot saliedētas sabiedrības un kopīgas kultūras vērtības neatkarīgi no etniskās vai reliģiskās piederības.

Nevalstiskā organizācija – tās organizācijas, kas darbojas pēc brīvprātības un peļņas negūšanas principa. Saskaņā ar LR tiesību aktiem – biedrības, nodibinājumi un arodbiedrības.

Pilsoniskā sabiedrība – sabiedrība, kurā indivīdi savstarpēji sadarbojas, kā arī sadarbojas ar publisko varu sev un savai sociālajai grupai un sabiedrībai kopumā svarīgu jautājumu risināšanā. Pilsonisko sabiedrību veido dažādi formāli un neformāli grupējumi, sadarbības tīkli, kas ir neatkarīgi no valsts, ģimenes un uzņēmējdarbības. Pilsoniskā sabiedrība nodrošina arī to interešu pārstāvēšanu, kuras nevar tikt pārstāvētas, izmantojot ekonomiskos un politiskos ietekmēšanas līdzekļus (piemēram, vides aizsardzība, bērnu tiesības, cilvēku ar invaliditāti tiesības). Pilsonisko sabiedrību raksturo augsts sociālā kapitāla līmenis, un tā ir ilgtspējīgas demokrātijas pamats.

Problēmteritorija – reģions, kurā ilgstoši saglabājas negatīvas ekonomiskas un/vai sociālās atstumtības tendences.

Rehabilitācija – pasākumu komplekss, kas vērsts uz personas funkcionālo un sociālo spēju atjaunošanu vai uzlabošanu.

Reemigrācija – izceļotāju (arī to, kas uzturas ārvalstīs terminēti) atgriešanās uz pastāvīgu dzīvi Latvijā, attiecināms uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, kas izbraukuši pēc 1990.gada.

Repatriācija - ir personas pārceļšanās uz pastāvīgu dzīvi savā etniskajā dzimtenē vai pilsonības Latvijas gadījumā repatriācijas procesu attiecina uz personu, kura ir Latvijas pilsonis vai kurai viens no vecākiem vai vecvecākiem ir latvietis vai lībietis (līvs) un kura pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā² un ir izceļojusi no Latvijas līdz 1990.gada 4.maijam.

Sociālā atstumtība - process, kurā indivīds nabadzības, nepietiekamas izglītības, diskriminācijas vai citu apstākļu dēļ nespēj pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā un piedalīties sabiedrības ekonomiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē. Sociāli atstumtam cilvēkam ir liegtas vai apgrūtinātas iespējas īstenot savas tiesības,

---

² <http://www.mfa.gov.lv/lv/london/konsulara-informacija/repatriacija/>

gūt pietiekamus ienākumus un saņemt dažādus pakalpojumus un preces, kuras viņam ir būtiski nepieciešamas.

Sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas – iedzīvotāju grupas, kuras nabadzības, nepietiekamas izglītības, diskriminācijas vai citu apstākļu dēļ nespēj pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā un kurām ir liegtas vai apgrūtinātas iespējas īstenot savas tiesības, gūt ienākumus, kas nodrošinātu sabiedrībā pieņemto dzīves līmeni, un saņemt pakalpojumus un preces, kuras tām ir būtiski nepieciešamas.

Sociālais kapitāls – indivīda ieguvumi no savstarpējās sadarbības. Sociālā kapitāla mērīšanai izmanto uzticēšanās un sadarbības jeb tīklošanās rādītājus.

Stereotipi - domāšanas parādība. Ar to saprot apziņā izveidotu stabilu, noturīgu, pārspīlētu un neobjektīvu priekšstatu kopumu par kaut kādu objektu vai subjektu.

Dokumentā lietotie saīsinājumi

AIDS	saīsinājums no <i>acquired immunodeficiency syndrome</i> – imūndeficīta sindroms
ĀM	Ārlietu ministrija
BM	Bērnu un ģimenes lietu ministrija
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
FM	Finanšu ministrija
HIV	cilvēka imūndeficīta vīruss
IeM	Iekšlietu ministrija
IeR	Iedzīvotāju reģistrs
ĪUMEPLS	Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts
ĪUMSILS	Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LGBT	lesbietes, geji, biseksuāļi un transpersonas
LM	Labklājības ministrija
LR	Latvijas Republika
LVL	Lati
MK	Ministru kabinets
NP	Naturalizācijas pārvalde
NVO	nevalstiskās organizācijas
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
TM	Tieslietu ministrija
TV	televīzija
VIDM	Vides ministrija
VM	Veselības ministrija
ZM	Zemkopības ministrija

Ievads

Pamatnostādnes ir politikas dokuments, kurā ietverti valdības politikas pamatprincipi, attīstības mērķi un prioritātes kādā noteiktā jomā. Saskaņā ar Ministru kabineta kārtības rulli pamatnostādnes tiek izstrādātas jaunas politikas veidošanai, kā arī gadījumā, ja atbilstošās jomas politika nav skaidri definēta vai apstiprinātā politika tiek būtiski mainīta. Sabiedrības integrācijas politikas gadījumā- Valsts programma sabiedrības integrācijai Latvijā, kas līdz šim kalpojusi par jumta dokumentu sabiedrības integrācijas jomā ir novecojusi un, to aktualizējot, tika radīts ilgtermiņa politikas plānošanas dokuments Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2008. – 2018. gadam³. Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu mērķis ir noteikt un koordinēt valsts politiku sabiedrības integrācijas īstenošanā.

Sabiedrības integrācijas politikas mērķis ir stiprināt demokrātisku, iekļaujošu un pilsonisku sabiedrību – tādu sabiedrību, kuras galvenās vērtības ir visu sabiedrības grupu cilvēktiesību ievērošana, savstarpējā cieņa, sapratne, sociālā atbildība un sociālais taisnīgums.

Sabiedrības integrācija ir horizontāla politikas joma, kas vienlīdz attiecas uz visām sabiedrības interešu saskaņošanas sfērām, īpaši tieslietu, kultūras, izglītības, sabiedrības veselības, labklājības un vides jomās. Būtiska loma sekmīgā sabiedrības integrācijā ir latviešu valodas kā valsts valodas apguves pieejamības nodrošināšanai.

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu īstenošana ir saistoša un aktuāla visos valsts pārvaldes līmeņos.

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes nosaka publiskās varas rīcību sabiedrības integrācijas jomā. Sekmīga integrācijas politikas īstenošana ir atkarīga gan no politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos atspoguļotās valsts politiskās gribas un publiskās varas rīcības, gan no sabiedrības spējas un vēlmes iepazīt, pieņemt un cienīt atšķirīgo, kā arī aktīvi iesaistīties, sadarboties un līdzdarboties savas apkaimes, kopienas, reģiona, valsts un Eiropas attīstības procesos.

Veidojot un īstenojot sabiedrības integrācijas politiku Latvijā, ir jāņem vērā sabiedrības locekļu dažādība un princips, ka demokrātiskā un tiesiskā valstī, neskatoties uz sabiedrības locekļu dažādību, viņi visi ir vienlīdzīgi gan morāli ētiskās, gan tiesiskās kategorijās. Lielākais izaicinājums, veidojot un īstenojot sabiedrības integrācijas politiku Latvijā, ir pieņemt sabiedrības locekļu dažādību kā priekšrocību un novērst iespēju dažādībai - etniskajai, sociālajai un kultūru dažādībai - kļūt par sociālās atstumtības riska faktoru.

Sabiedrības integrācijas politikas uzdevumi ir:

- pilnveidot Latvijas tiesisko vidi un iesaistīties arī Eiropas tiesiskās vides pilnveidošanā atbilstoši Sabiedrības integrācijas politikas principiem un mērķiem;
- nodrošināt koordinētu sabiedrības integrācijas principu un mērķu īstenošanu visu līmeņu un nozaru valsts pārvaldes iestādēs;
- veicināt pilsoniska, iekļaujoša un multikulturāla satura zināšanu un prasmju apguvi un pielietojumu sabiedrības ikdienas dzīvē.

---

³ Saskaņā ar MK kārtības rulli Ilgtermiņa pamatnostādņēs var neparedzēt piesaisti finansējumam. MK kārtības rullis pieejams Valsts kancelejas mājas lapā un http://www.likumi.lv/doc.php?id=60110&rel_doc=on&mode=MKN (sk. 08.08.2007.).

Sabiedrības integrācijas politikas attīstības redzējums

Vēlamā situācija 2018. gadā

Sabiedrības integrācijas politikas mērķis ir stiprināt iekļaujošu, demokrātisku un saliedētu pilsonisko sabiedrību – tādu sabiedrību, kuras galvenās vērtības ir cilvēktiesību ievērošana, savstarpējā cieņa un sapratne. Sabiedrības integrācijas politikas pamatā ir izglītības attīstība, valodas, kultūras, nacionālās un etniskās identitātes saglabāšana, vienota informācijas telpa, kā arī vienlīdzīgu līdzdalības iespēju nodrošināšana visām sabiedrības grupām neatkarīgi no dzimuma, vecuma, invaliditātes, etniskās, pilsoniskās un reliģiskās piederības, seksuālās orientācijas, sociālā statusa, labklājības līmeņa, dzīvesvietas reģiona un citiem apstākļiem sabiedriskajā, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē.

2018. gadā:

- Visām sabiedrības grupām ir iespējas un motivācija aktīvi un efektīvi līdzdarboties lēmumu pieņemšanas procesā visos valsts pārvaldes līmeņos. Iedzīvotāju atsvešinātība no valsts un pašvaldību institūcijām ir pārvarēta.
- Latvijas sabiedrībā ir augsts sociālā kapitāla, uzticēšanās, savstarpējās cieņas un pozitīvas attieksmes līmenis.
- Cilvēki ir sociāli atbildīgi un, apzinoties savu lomu sabiedrības veidošanā, izmanto nevalstiskās organizācijas kā efektīvu līdzekli savu interešu īstenošanai un aizstāvēšanai.
- Izlīdzinās nelabvēlīgās reģionālās atšķirības, un ir mazinājusies sociālā spriedze.
- Ārvalstīs dzīvojošajiem tautiešiem ir iespējas un motivācija aktīvi iesaistīties Latvijas sabiedrībai nozīmīgu jautājumu apspriešanā, saglabāt latviešu valodu, kultūru un tradīcijas. Ārpus Latvijas ir aktīva latviešu kopiena.
- Latvijā ir labvēlīgi sociālie, ekonomiskie un tiesiskie apstākļi ārvalstīs dzīvojošo tautiešu reemigrācijai, repatriācijai un pilnvērtīgai dzīvei Latvijas sabiedrībā.
- Tiesiskā vide nodrošina pamatu imigrantu, patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kam piešķirts alternatīvais statuss, cilvēktiesību ievērošanai un atkarībā no šo personu legālā statusa un vēlmes piedāvā iespēju iekļauties Latvijas sabiedrībā.
- Ir augsts Latvijas pilsonības prestižs, un ir vērojama labvēlīga attieksme pret pilsonības iegūšanu, līdz ar to ir samazinājies nepilsoņu skaits.
- Nodrošināts tāds latviešu valodas apguves līmenis, kas ļauj visiem Latvijas iedzīvotājiem to brīvi lietot kā savstarpējas saziņas līdzekli.
- Pamattautu un etnisko minoritāšu kultūru un valodu dažādība ir atzīta par Latvijas valsts un sabiedrības bagātību.
- Mazināta distance starp latviešu un mazākumtautību kopienām, novērsta konfrontācija, kas bijusi saistīta kopienu pārstāvju atšķirīgo vēsturisko pieredzi.
- Izmantojot savu pieredzi, Latvija aktīvi iesaistās Eiropas Savienības un starptautiskās integrācijas politikas veidošanā un īstenošanā.
- Sabiedrības integrācijas politika ir elastīga jauniem sabiedrības integrācijas izaicinājumiem.

Sabiedrības integrācijas politikas plānošanas, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas principi

- **Saskaņotības princips** – politika tiek veidota un īstenota saskaņā ar 1948.gada 10.decembra Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas principiem, Latvijas Republikas Satversmi un ar sabiedrības integrācijas politiku saistītiem tiesību aktiem.
- **Līdzdalības un caurskatāmības princips** – tiek iesaistīts plašs sabiedrības loks: nevalstiskās organizācijas, sociālie partneri, privātais sektors, reģionālā un arī vietējās pārvaldes līmeņa pārstāvji, Saeimas un Valsts prezidenta kancelejas un citu publiskās pārvaldes institūciju pārstāvji, ārvalstu institūcijas, plašsaziņas līdzekļi.
- **Vienlīdzīgu iespēju princips** – sabiedrības integrācijas politikas plānošanā un īstenošanā tiek nodrošināta vienlīdzīgu iespēju principa ievērošana visām sabiedrības grupām neatkarīgi no dzimuma, etniskās un reliģiskās piederības, seksuālās orientācijas, sociālā statusa, labklājības līmeņa, dzīvesvietas reģiona u.c. sabiedriskajā, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē.
- **Pēctecības un koordinētības princips** – sabiedrības integrācijas politikas plānošanā tiek nodrošināts pēctecības princips - Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2008 – 2018 ir balstītas uz Valsts programmu „Sabiedrības integrācija Latvijā” un Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnēm 2005. – 2014.gadam, kas zaudēs spēku, stājoties spēkā Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnēm 2008 – 2018. Sabiedrības integrācijas politikas īstenošana tiek nodrošināta ar sabiedrības integrācijas politikas ieviešanas mehānismu – valsts programmu un citu politikas plānošanas dokumentu – ikgadēju novērtēšanu un aktualizēšanu, tādējādi reaģējot uz situācijas izmaiņām un jauniem sabiedrības attīstības izaicinājumiem. Sabiedrības integrācijas politika ir orientēta uz rezultatīvajiem un ietekmes rādītājiem, funkcionālo un kvalitatīvo efektivitāti.
- **Finansiālo iespēju princips** – ierosinot jaunas politikas iniciatīvas, tiek ievērotas valsts budžeta iespējas.
- **Jomu sadarbības princips** – sabiedrības integrācija ir horizontāla joma, kas vienlīdz attiecas uz visām sabiedrības interešu saskaņošanas sfērām, īpaši tieslietu, kultūras, izglītības, sabiedrības veselības, labklājības un vides jomās. Katra sektora politikas īstenošanas gaitā jāpiemēro sabiedrības integrācijas politikas veidošanas principi.
- **Subsidiaritātes princips** – sabiedrības integrācijas politikas plānošanā un īstenošanā tiek izvērtēts, kurš strukturālais līmenis ir atbilstošākais konkrētas politikas plānošanai un īstenošanai, ja iespējams, priekšroku dodot zemāka līmeņa struktūrai.

Situācijas raksturojums

Katrs cilvēks ir unikāls, un katram cilvēkam piemīt vairākas identitātes, kas kopumā veido unikālu personību. To nosaka gan individuālās atšķirības, gan dažādās dzīves situācijas, kurās indivīds ir nonācis vai var nonākt.

Latvijas valsts un sabiedrība kopš neatkarības atjaunošanas ir attīstījušās strauji. Tāpat dinamiski attīstījušās un mainījušās ir Latvijas iedzīvotāju identitātes, un, sabiedrības locekļiem atrodoties nepārtrauktā savstarpējā mijiedarbībā, Latvijas sabiedrības attīstībai ir pavērušās gan jaunas iespējas, gan draudi.

Jaunās iespējas galvenokārt ir saistītas ar pāreju uz brīvā tirgus ekonomiku, kas radīja nosacījumus privātās iniciatīvas un konkurences attīstībai, pašiniciatīvai un atbildībai, tiesiskuma un demokrātijas vērtībām.

Draudi, savukārt, ir saistīti ar to, ka daļa sabiedrības nebija gatava un atvērta tik straujām pārmaiņām, lai relatīvi īsā laika periodā pilnvērtīgi iekļautos jaunā valstī, jaunā ekonomiskajā un sociālajā situācijā.

Rezultātā Latvijas sabiedrībā ir izveidojušās vairākas plaisas:

- plaisa starp valsts varu un sabiedrību, jo iedzīvotāji izjūt atsvešinātību no likumdevējas varas un valsts pārvaldes kopumā.⁴ Aizvien vājāka kļūst Latvijas iedzīvotāju pilsoniskā identitāte, samazinās viņu patriotisms, piederības sajūta un lepnums par savu valsti;
- sociāli ekonomiskā un reģionālā plaisa, kas noved pie izteiktas sabiedrības noslāņošanās un vairāku sabiedrības grupu sociālā statusa maiņas. Dažādās sociālekonomiskajās grupās ienākumi joprojām pieaug ļoti nevienādi, un iedzīvotāji aizvien vairāk polarizējas pēc materiālās labklājības, turklāt laukos šī noslāņošanās notiek straujāk nekā pilsētās⁵;
- komunikāciju plaisa, kas noved pie dalītas informācijas un socializācijas telpas. Situācijā, kad sociālie, ekonomiskie un politiskie apstākļi strauji mainās, cilvēki nespēj laikus apzināties un akceptēt savas identitātes vai sociālā statusa izmaiņas. Rezultātā ir traucēta arī sabiedrības locekļu savstarpējā komunikācija.⁶

---

⁴ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

⁵ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

⁶ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g., Pētījums „Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi”, Rīga, 2005.

Dažādā Latvija – dažādu sabiedrības grupu apraksts sabiedrības integrācijas kontekstā

Veicinot iekļaujošas un pilsoniskas sabiedrības veidošanos ir būtiski apzināties sabiedrības locekļu dažādību visā tās spektrā – ne tikai fiksēt atšķirīgas sociālās, ekonomiskās, etniskās grupas, bet arī apzināt sociālās vides atšķirības, vērtīborientācijas un socializācijas loka atšķirības, kā arī dažādo sociālā tīkla intensitāti un citus faktorus, kas raksturo dažādo Latviju.

1) Latvijas iedzīvotāji ir dažādi pēc tautības, juridiskā statusa (sk. 1.tabulu)⁷ un sociāli politiskās aktivitātes.

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc tautības un juridiskā statusa 2007.

1.tabula

	Pilsoņi	Nepilsoņi	Ārvalstnieki, bezvalstnieki	KOPĀ	%
Latvieši	1 345 363	1 851	1 130	1 348 344	59.0%
Lietuvieši	18 195	10 933	1 906	31 034	1.4%
Igauņi	1 514	609	385	2 508	0.1%
Baltkrievi	30 694	52 382	2 358	85 434	3.7%
Krievi	362 902	259 651	24 014	646 567	28.3%
Ukraiņi	16 575	37 171	4 048	57 794	2.5%
Poļi	40 807	13 369	655	54 831	2.4%
Ebreji	6 540	3 380	416	10 336	0.5%
Citas tautības	28 148	12 454	6 570	47 172	2.1%
KOPĀ	1 850 616	392 816	41 439	2 284 871	100.0%

Tautība ir būtiska cilvēka identitātes sastāvdaļa. 41 % Latvijas iedzīvotāju kā savu tautību ir norādījuši citu, nevis *latvietis*. Lai gan lielākā daļa cittautiešu, kas dzīvo Latvijā, jūtas piederīgi un saistīti ar šo vietu,⁸ integrācijas politikas kontekstā ir nepieciešams apzināties, ka daudziem Latvijas iedzīvotājiem etniskās identitātes saglabāšana (t.sk. valodas un kultūras saglabāšana, attīstīšana un reproducēšana) ir svarīgs kvalitatīvas sociālās funkcionēšanas priekšnoteikums.⁹

⁷ Pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem uz 01.04.2007., dati pieejami Naturalizācijas pārvaldes mājas lapā http://www.np.gov.lv/index.php?lv=fakti_lv&saite=iedzivotaji.htm (sk. 02.04.2007.).

⁸ Pētījums „Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi”, Rīga, 2005.

⁹ Pētījumu rezultāti iezīmē būtiskas atšķirības latviešu, krievu un citu tautību pārstāvju atbildēs: kopumā 53% latviešu uzskata, ka viņu tautībai ir liela nozīme viņu dzīvē, krievu vidū savai tautībai lielu vai ļoti lielu nozīmi piešķir 30%, citu tautību pārstāvju vidū – 24%. „Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi”, Rīga, 2005.

Tajā pašā laikā multikulturālisms vēl nav atzīts par Latvijas sabiedrībai būtisku vērtību un priekšrocību. Sabiedrībā trūkst izpratnes par pamattautu (latviešu un līvu jeb lībiešu) un mazākumtautību kultūru mijiedarbības raksturu. Joprojām vērojama etnisko stereotipu atražošana, kultūras atšķirību un vienreizīguma pārspīlēšana, kopīgo vai līdzīgo īpašību ignorēšana.

Ir nepietiekami resursi mazākumtautību un arī lībiešu (līvu) valodas, kultūras un tradīciju saglabāšanai.

Latvijas sabiedrībā netiek pietiekami novērtēta, atzīta un veicināta kultūru daudzveidības attīstība. Izglītības saturā ir nepietiekami akcentēta dažādības loma harmoniskas sabiedrības attīstībā. Ir nepietiekami resursi mazākumtautību, kā arī lībiešu (līvu) kultūras, tradīciju un valodas saglabāšanai.

Fakts, ka 01.04.2007. Latvijā dzīvoja 392 816 nepilsoņi, liecina par to, ka Latvijā vēl joprojām ir ievērojama sabiedrības daļa, kurai trūkst motivācijas iegūt Latvijas pilsonību un, iespējams, nav nostiprinājusies piederības sajūta Latvijas valstij, kas liecina par zemu Latvijas pilsonības prestižu. Rezultātā šī sabiedrības daļa ir atsvešināta no valsts un pašvaldību politikas veidošanas un līdz ar to- no valsts. Atsvešinātība kā pretstats piederības sajūtai veicina zemu iesaistes līmeni, neuzticēšanos un distancēšanos, kas ir pretstats integrācijai.

Liels nepilsoņu skaits veido ievērojamu iedzīvotāju grupu, kas ir atsvešināta no politikas veidošanas un valsts pārvaldes.

Atsvešinātība un augstais politiskā cinisma līmenis ir raksturīgs lielai sabiedrības daļai. Saskaņā ar aptaujas datiem¹⁰ no 21% respondentu, kas uzskata, ka valsts vai pašvaldības lēmumu pieņemšanu, atcelšanu vai grozīšanu “nevar ietekmēt”, šādu viedokli pauduši 29% iedzīvotāju ar pamatzglītību, 24% respondentu bez LR pilsonības, 26% cilvēku ar zemiem ienākumiem.

Latvijas iedzīvotāju motivācijas trūkumu pašiem aktīvi iesaistīties sev un sabiedrībai aktuālu jautājumu risināšanā raksturo arī neliels NVO iesaistīto cilvēku skaits. Tieši iesaistīšanās NVO kalpo par vienu no sociālās aktivitātes indikatoriem. Lai gan Latvijā uz 2007.gada martu ir reģistrētas vairāk nekā 11 000 NVO¹¹, vairāk nekā 2/3 iedzīvotāju (67%) nav iesaistīti nevienā organizācijā, bet lielākā daļa no tiem, kas minēja, ka ir iesaistījušies kādā organizācijā, ar to domāja reliģiskās un baznīcu organizācijas (8%) un arodbiedrības (8%).¹²

Vēl viens politikas ietekmēšanas veids ir aktīva iesaistīšanās tajā, iestājoties kādā politiskā partijā vai veidojot jaunu politisko spēku, taču arī šo veidu izmanto tikai aptuveni 1% Latvijas iedzīvotāju. Gan politiskās partijas, gan nevalstiskās organizācijas pārsvarā ir monoetniskas.

Arī Latvijas iedzīvotāju līdzdalība vēlēšanās laika gaitā arvien samazinās. 9.Saeimas vēlēšanās tika sasniegts kritiski zems vēlētāju aktivitātes līmenis – vēlēšanās piedalījās tikai 60,98% no balsstiesīgajiem vēlētājiem. Salīdzinājumam 8.Saeimas vēlēšanās 2002.gadā piedalījās 71,4%, bet 5.Saeimas vēlēšanas 1993.gadā

¹⁰ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

¹¹ Pašlaik (31.07. 07) ir 7478 biedrības, 529 nodibinājumi un – 69 politiskās partijas. Pārējās organizācijas ir likvidācijas procesā.

¹² Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

– 89,9%¹³. Partiju rezultāti vēlēšanās uzrāda aizvien augstāku korelāciju ar priekšvēlēšanu kampaņas finansējuma apjomu. Politiskā dienaskārtība bieži vien nesakrīt ar sabiedrības prioritātēm, un atgriezeniskā saite ar vēlētāju ir vāja. 81% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka dzīvo korumpētā valstī, bet 54% uzskata, ka kukuļošana ir dabiska dzīves sastāvdaļa¹⁴.

Latvijas iedzīvotāju atsvešinātība no valsts pārvaldes – neticība saviem spēkiem ietekmēt politiskos lēmumus, aizvien sarūkošā aktivitāte vēlēšanās un arī neiesaistīšanās nevalstiskajās organizācijās un politiskajās partijās liecina par zemu pilsoniskās sabiedrības attīstības līmeni. Sabiedrības nelielā spēja ietekmēt politisko dienaskārtību un atgriezeniskās saites trūkums, kā arī monoetniskie līdzdalības kanāli (NVO, politiskās partijas un plašsaziņas līdzekļi), palielina divkopienu sabiedrības draudus un neveicina vienotas, iekļaujošas, pilsoniskas un demokrātiskas sabiedrības veidošanos.

2) **Latvijā pastāv dažādas informatīvās vides**, kuras bieži vien nepārklājas, un atkarībā no piederības noteiktai grupai cilvēkam ir lielākas iespējas nonākt kādā konkrētā informatīvā vidē un sociālās dzīves laikā praktiski nesaskarties ar citā vidē cirkulējošo informāciju.

Saskaņā ar pētījuma datiem¹⁵, 88%-91% aptaujāto latviešu norāda, ka praktiski nelasa krievu valodā iznākošos laikrakstus, bet 75%-85% citu tautību pārstāvju to minēja par latviešu valodā iznākošajiem centrālajiem laikrakstiem.

Arī televīzijas raidījumu skatīšanās intensitāte atkarībā no raidījumu valodas latviešu un citu tautību pārstāvju vidū atšķiras – 45% latviešu “*praktiski neskatās*” Latvijas televīzijas kanālu raidījumus krievu valodā un 55% “*praktiski neskatās*” Krievijas televīzijas kanālus, bet no aptaujātajiem citu tautību pārstāvjiem 37% norādījuši, ka “*praktiski neskatās*” Latvijas televīziju raidījumus latviešu valodā.

Iepriekš minētajās mediju vidēs cilvēks pārsvarā nonāk savas etniskās piederības un valodas zināšanas vai nezināšanas rezultātā. Savukārt, pieeja internetam un interneta lietošana ir cieši saistīta gan ar vecumu, gan datorlietošanas prasmēm, gan dzīvesvietu. Rīgā internetu nekad nav lietojuši 54% aptaujāto, citās pilsētās – 69%, bet lauku apvidos – 72%.

Latvijā šobrīd ir izveidojušās vairākas paralēlas, savstarpēji diezgan nošķirtas informācijas telpas - klasisko plašsaziņas līdzekļu (avīzes un TV) patēriņa gadījumā to lietotāji iedalāmi pēc lingvistiskās piederības (latviešu un krievu valodā runājošie), bet interneta gadījumā – pēc vecuma, prasmēm un dzīvesvietas, kas kavē uz dialogu orientētas un vienotās pamatvērtībās balstītas sabiedrības veidošanos. Līdz ar to liela sabiedrības daļa atrodas vienpusējas un nepilnīgas informācijas vidē.

Latvijas iedzīvotāji savstarpēji atšķiras arī pēc valodu zināšanām. Valoda ir dabisks cilvēka domu izteikšanas instruments un svarīgs līdzeklis, lai cilvēks uzņemtu zināšanas un visaptverošu informāciju. Valodai ir īpaša loma kultūras saglabāšanā un

¹³ Centrālās vēlēšanu komisijas dati par iedzīvotāju līdzdalību Saeimas vēlēšanās, pieejami Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapā www.cvkl.lv (sk. 02.04.2007.).

¹⁴ Tirgus un sociālo pētījumu kompānijas „GfK” veiktais pētījums „Korupcijas klimats Eiropā”. http://www.gfk.lv/index.php?1&7&view=news-detail&news_id=8 (sk. 02.04.2007.).

¹⁵ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

reproducēšanā, kā arī personas jūtu un sociālajā attīstībā. Latvijas Republikas Satversmē ir noteikts, ka valsts valoda Latvijā ir latviešu valoda, bet tas automātiski nenozīmē to, ka visi Latvijas iedzīvotāji zina latviešu valodu un ir spējīgi to kvalitatīvi izmantot.

Latviešu valodas zināšanu pašvērtējums citu tautību pārstāvju vidū liecina, ka latviešu valodu nezina 10%, bet ļoti vāji zina (pirmā (zemākā) pakāpe) 43% cittautiešu. Vairāk vai mazāk brīvi latviešu valodu pārvalda 47% cittautiešu. Labākas latviešu valodas zināšanas ir vecuma grupā 15-34 gadi, bet visvairāk to, kas latviešu valodu nezina, ir vecumā no 50-74 gadiem. Krievu valodas zināšanas latviešu vidū joprojām saglabājas labas: vairāk vai mazāk brīvi krievu valodu pārvalda 73% latviešu, vājas valodas zināšanas ir 23%, bet vispār krievu valodu nezina 4% latviešu¹⁶.

Lai gan ikdienas saskarsmē valodas barjera parasti nepastāv, taču tā bieži, īpaši gados vecākiem cilvēkiem, traucē saziņā ar valsts vai pašvaldību iestādēm, tādējādi apgrūtinot cilvēku komunikāciju ar valsti un automātiski ierobežojot kvalitatīvas līdzdalības iespējas.¹⁷

Tieši valodas barjera bieži vien kalpo par pamatu arī atšķirīgu informācijas kanālu izvēlei, kas rezultātā noved pie paralēlām informatīvajām telpām.

Valodu, jo sevišķi valsts valodas, nezināšana funkcionāli apgrūtina vienotas informatīvas telpas izveidošanos.

Taču paralēli etniskajām, juridiskā statusa un sociāli politiskajām atšķirībām sabiedrības locekļi Latvijā, tāpat kā visās citās sabiedrībās, ir atšķirīgi arī pēc citām pazīmēm.

3) Latvijas iedzīvotāji, kas dažādu iemeslu dēļ nesen izbraukuši no Latvijas vai ieradušies Latvijā globalizācijas un Eiropas Savienības brīvā darbaspēka kustības rezultātā.

Saskaņā ar oficiālo informāciju Latvijā pagaidām ir novērojams negatīvs migrācijas saldo – imigrējušo personu skaits ir zemāks par emigrējušo cilvēku skaitu. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2005.gada migrācijas saldo ir - 564 personas, bet dažādos informācijas avotos ir minēti dažādi dati, kas neļauj pilnīgi precīzi novērtēt patieso situāciju. 2006.gadā emigrācijas pārsvars pār imigrāciju iedzīvotāju skaitu samazināja par 2,5 tūkstošiem cilvēku.¹⁸ Globalizācijas un Eiropas integrācijas procesu rezultātā Latvijas darba tirgus ir kļuvis pieejams citu ES valstu pilsoņiem, kā arī ir kļuvis interesants trešo valstu iedzīvotājiem. Reaģējot uz jaunās situācijas izaicinājumiem, Iekšlietu ministrija 2007. gadā ir izstrādājusi un MK ir apstiprinājis „Konceptiju par migrācijas politiku nodarbinātības kontekstā”¹⁹, kurā paredzēts attīstīt pašreizējo situāciju, saglabājot uz iekšējā darba tirgus aizsardzību vērstu politiku tai pat laikā vienkāršojot esošo uzturēšanās un darba atļauju saņemšanas procedūru, kā arī izstrādāt kritērijus trešo valstu viesstrādnieku atvieglotai uzņemšanai, ja konstatēts būtisks darbaspēka trūkums.

¹⁶ Baltijas sociālo zinātņu institūta pētījums „Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi”, Rīga, 2005.

¹⁷ Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti. SKDS. 2006.g.

¹⁸ http://www.csb.gov.lv/images/modules/items/item_file_4351_demografijaa42006.pdf

¹⁹ http://www.pmlp.gov.lv/images/documents/Iem_koncepcija.doc. (sk. 02.04.2007).

Globalizācijas un Eiropas integrācijas procesu rezultātā Latvijas darba tirgus ir kļuvis pieejams citu ES valstu pilsoņiem, kā arī kļuvis interesants trešo valstu iedzīvotājiem, bet nav radīta sistēma šo cilvēku migrācijas plūsmu regulēšanai un imigrantu sekmīgai integrācijai.

Latvijas darba tirgū pakāpeniski pieaug darbaspēka izmaksas un samazinās valstī pieejamais ekonomiski aktīvais darbaspēks. Pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai strauji pieaugusi Latvijas iedzīvotāju ekonomiskā migrācija, kā rezultātā no valsts labāk atalgota darba meklējumos izbraukuši vairāk nekā 60 tūkst. cilvēku²⁰, radot nelabvēlīgas tendences Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

Ja pašlaik ar darbaspēka trūkumu sastopas atsevišķas nozares (būvniecība, tirdzniecība, veselības aprūpe), tad nākotnē šī problēma var skart plašu ekonomikas segmentu. Brīvas darbaspēka kustības Eiropas Savienībā (ES), Latvijas ekonomiskās situācijas un vietējā darba tirgus problēmu dēļ, tuvākajos gados arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju darba meklējumus varētu doties uz citām ES valstīm. Pēc Latvijas Bankas prognozēm līdz 2015.gadam pakāpeniski aizbrauks apmēram 200 000 ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, vēl vairāk samazinot darbaspēka piedāvājumu Latvijā.²¹ Bet 2006.gada aptaujas dati²² liecina, ka tikai nedaudz vairāk nekā 60% Latvijas iedzīvotāju nepieļauj iespēju nākamo 5 gadu laikā pārcelties uz dzīvi citur ne pastāvīgi (69%), ne uz laiku (63%).

Pēc migrācijas pētnieku prognozēm tuvāko 10 gadu laikā no Latvijas pakāpeniski izbrauks 200 000 ekonomiski aktīvo iedzīvotāju.²³

Latvijā ir sociālie un ekonomiskie apstākļi, kas veicina darbaspēka aizplūšanu un neveicina reemigrāciju un repatriāciju.

- 4) Latvijas iedzīvotāji, kas vēsturisku un politisku iemeslu dēļ nedzīvo Latvijā.** Latviešu izbraukšanu no Latvijas ir ietekmējuši dažādi notikumi, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs ir daudz latviešu, kas ieceļoja šajā valstī pēc 1905.gada revolūcijas vai viņu pēcnācēji, taču visvairāk latviešu Rietumu valstīs iebrauca četrdesmito gadu beigās no bēgļu nometnēm Vācijā. Savukārt, Brazīlijā, piemēram, lielāka daļa latviešu ir no 1900. līdz 1930.gadam aizbraukušo baptistu pēcnācēju vidus²⁴.

Austrumu latviešu diasporu pārstāv galvenokārt Krievijas Federācijā dzīvojošie latvieši. Tā veidojusies no trim galvenajām grupām: „veclatvieši”, kuri izbraukuši no Latvijas, sākot ar XIX gs. otro pusi, Staļina laikā deportētie un padomju laikā brīvprātīgi izbraukušie. Ārpus Latvijas pašlaik pastāvīgi dzīvo ap 200 tūkstošiem latviešu (aptuveni 100 000 Amerikas Savienotajās Valstīs, 20 000 Austrālijā un Jaunzēlandē, 20 000 Kanādā, 20 000 Brazīlijā, 30 000 Krievijā, 5 000 Anglijā, 4 000 Zviedrijā, 8 000 Vācijā, 3000 Lietuvā, 400 Venecuēlā, 300 Francijā, 200 Norvēģijā,

²⁰ Latvija un brīvā darbaspēka kustība: Īrijas piemērs.-Valsts prezidentes V.V.Freibergas dibinātās Stratēģiskās analīzes komisijas pētījums., 11.2005.-01.2006.,5.lpp.

²¹ „Latvijas imigrācijas politika: problēmas un perspektīvas”, 2006.g.

²² „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti”, SKDS, 2006.g.

²³ Latvijas Ārpolitikas institūts, Konrada Adenauera fonds: Latvijas imigrācijas politika: problēmas un perspektīvas. – R., 2006., 4.lpp.

²⁴ Latviešu diasporas atbalsta programmas izstrādes darba grupas sanāksmes protokols Nr. 2, Darba grupas dalībnieku – Pasaules brīvo latviešu apvienības valdes locekļu L.Vasovas un A.Ozoliņa – konspektīvi pārskati par latviešiem un viņu organizācijām Austrumos un Rietumos, 2004.gada 12.janvāris.

200 Gruzijā, 200 Argentīnā, 100 Čīlē un neliels skaits citās valstīs – Beļģijā, Dānijā, Itālijā un citur)²⁵. Tātad vismaz 1/10 daļa latviešu dzīvo ārpus Latvijas robežām un, ņemot vērā latviešu nelielo skaitu, Latvijas valsts nevar ignorēt šo daļu.²⁶

Nepietiekama informācijas apmaiņa un koordinācija diasporas ietvaros, kā arī starp diasporu (tai skaitā, diasporas organizācijām) un Latvijas valsti, daļai no diasporas rada izolāciju un vājina latvisko identitāti un piederības sajūtu Latvijai.

5) Repatrianti

Laika periodā no 1995.gada līdz 2007.gadam repatriācijas ceļā uz pastāvīgu dzīvi Latvijā pārcēlušās 5456 personas. Neviens no šajos gados izteiktajiem priekšlikumiem finanšu līdzekļu palielināšanai repatriācijas darba pilnveidošanai nav guvis Saeimas atsaucību. Daļa repatriantu (īpaši no Austrumiem) repatriācijas procesu uztver kā pārcelšanos uz pastāvīgu dzīvi Latvijā, kur viņi joprojām būs valsts aprūpē (dzīvoklis, sociālie pabalsti, atvieglojumi un privilēģijas u.tml). Ir izveidojusies situācija, ka pēc formalitāšu nokārtošanas repatrianti vairs nav valsts iestāžu uzmanības lokā un viņu sekmīga iekļaušanās Latvijas sabiedrībā ir pilnīgi atstāta viņu ziņā. Daļai repatriantu un viņu ģimenes locekļu, joprojām, ir grūtības adaptēties un integrēties Latvijas sabiedrībā.

Nepietiekamais finansējuma apjoms un Latvijas sabiedrības vienaldzīgā vai pat negatīvā attieksme pret tautiešu pārcelšanos uz pastāvīgu dzīvi Latvijā apgrūtinā repatriantu adaptāciju un integrāciju Latvijas sabiedrībā.

6) Cilvēki ar dažādu reliģisko pārliecību

Latvijas sabiedrība ir multireliģiska, un tajā ir pārstāvēti cilvēki ar dažādiem pasaules uzskatiem. Saskaņā ar Reliģisko lietu pārvaldes informāciju 2005.gadā 948336 Latvijas iedzīvotāji bija kādas draudzes locekļi 32 konfesiju ietvaros. Skaitliski lielākās konfesijas 2005.gadā bija Romas katoļi (108 180), luterāņi (458 424) un pareizticīgie (350 000).²⁷

Domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību garantē LR Satversmes 99.pants. Iedzīvotāju līdztiesība neatkarīgi no viņu attieksmes pret reliģiju garantēta LR Reliģisko organizāciju likuma 4.pantā, kur 4.1. pants aizliedz tiešu vai netiešu iedzīvotāju tiesību ierobežošanu vai priekšrocību radīšanu, kā arī jūtu aizskaršanu vai naida celšanu sakarā ar viņu attieksmi pret reliģiju. Taču šī paša likuma citi panti, piemēram, 6.3. (par reliģisko izglītību), 7.3., (par reliģisko savienību izveidošanas kārtību vienas konfesijas ietvaros), 8.4 (par jaunu draudžu reģistrācijas kārtību) tieši nostiprina atšķirīgu attieksmi pret dažādu reliģisko organizāciju piederīgajiem.²⁸

²⁵ Latviešu diasporas atbalsta programmas izstrādes darba grupas sanāksmes protokols Nr. 2, Darba grupas dalībnieku – Pasaules brīvo latviešu apvienības valdes locekļu L.Vlasovas un A.Ozoliņa – konspektīvi pārskati par latviešiem un viņu organizācijām Austrumos un Rietumos, 2004.gada 12.janvāris.

²⁶ Valsts programmas „Latviešu diasporas atbalsta programma (2004.-2009.gadam)” dati.

²⁷ Reliģisko lietu pārvaldes 2006.gada publiskā pārskata dati. Pārskats pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/documents/parskati/2006/RLP_publicais_parskats_2006.doc (sk. 08.08.2007.).

²⁸ Slat.arī: Krūmiņa-Koņkova S., Tēraudkalns V. Reliģiskā dažādība Latvijā: Stratēģijas iecietības veicināšanai. R., 2007.- 51.-89.lpp.

Latvijā sastopama arī reliģiskā neiecietība, piemēram, plašsaziņas līdzekļos.²⁹ Sabiedriskās domas Aptaujas rezultāti liecina, ka vairāk nekā 1/3 Latvijas iedzīvotāju noteikti nevēlētos dzīvot kaimiņos ar citu reliģiju pārstāvjiem, piemēram, musulmaņiem.³⁰

Lai gan Satversme un Reliģisko organizāciju likums garantē vienādas iespējas neatkarīgi no reliģiskās pārliecības, Latvijā sastopama gan priekšrocību radīšana, gan reliģiskā neiecietība.

7) Dzimumu nevienlīdzība

Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju ir sievietes (1 237 306). Vīriešu skaits ir krietni vien mazāks (1 057 284).³¹ Minētā dzimumu disproporcija sabiedrībā paaugstina nepilnu ģimeņu (vientuļie vecāki) veidošanās risku. Latvijā ir arī vislielākā starpība starp sieviešu un vīriešu mūža ilgumu. Jaunpiezimušo vidējais paredzamais mūža ilgums sievietēm ir 77,2 gadi, vīriešiem 67,1 gads, t.i., par 10,1 gadu mazāks, kas paaugstina vientuļu, maznodrošinātu pensionāru noslāņošanas (piemēram, sievietēm ir mazākas pensijas, jo darba spējas vecumā viņas ir saņēmušas mazāku algu).³²

Latvijas likumdošanā nav noteikti nekādi ierobežojumi sievietei realizēt un izmantot savas tiesības politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras vai jebkurā citā sfērā saistībā ar viņas ģimenes stāvokli³³. Tomēr šobrīd nedz lēmējvaras, nedz izpildvaras institūcijās sievietes nav pārstāvētas proporcionāli, salīdzinot ar vīriešiem³⁴.

Latvijā pastāv dažādi līmeņi, kur sievietei iespējams iesaistīties politiskajās aktivitātēs – tomēr vērojama tendence, ka sievietes ir vairāk pārstāvētas tieši politikas zemākajos līmeņos – vietējās pašvaldībās, kā arī biežāk ieņem izpildītāja, nevis vadošos amatus (piemēram, tikai apmēram 20% no Maziem un vidējiem uzņēmumiem vada sievietes). Ar pētījumiem ir pierādīts fakts, ka sievietes Latvijā vēl joprojām tiek diskriminētas darba tirgū, par tādu pašu darbu saņemot zemāku atalgojumu nekā vīrieši. Salīdzinot vīriešu un sieviešu atalgojumu dažādās nozarēs, sievietes vidēji saņem jeb 81,7% no vīriešu atalgojuma. Vislielākā atšķirība ir kopumā visaugstāk atalgotajā finanšu starpniecības nozarē, kur vīrieši mēnesī saņem vidēji 566 latus, bet sievietes - 339 latus. Par aptuveni 50 latiem mēneša izpeļņa atšķiras arī citās tautsaimniecības jomās.³⁵

Dzimumu nevienlīdzību veicina stereotipiska dzimumu lomų uztvere, kas nostiprinās jau bērnībā. Stereotipisku izpratni par dzimumu lomām iemāca ģimenē (vecāku lomas), skolā (mācību grāmatās, dalītās mājturības nodarbībās utt.), darba tirgū utt.

²⁹ Šulmane I., Kruks S. Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā. R., 2006.- 22.-31.lpp.

³⁰ „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti”, SKDS, 2006.g.

³¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati, 2006.gads, pieejami Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapā <http://www.csb.gov.lv/> (sk. 02.04.2007.).

³² Pārskats par tautas attīstību 2004/2005

³³ Dzimumu diskriminācija ir aizliegta ar likumu; dzimumu nevienlīdzības izskaušana paredzēta gan Nacionālajā attīstības plānā, gan Valdību deklarācijās. Vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem līdz 2015.gadam ir arī viens no tūkstošgades attīstības mērķiem.

³⁴ Piemēram, Aigara Kalviša valdībā (2007. gada septembrī) no 19 ministru amatiem 4 pilda sievietes sk. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/sastavs/> (sk. 18.09.07), bet Saeimā no 100 deputātiem sievietes ir tikai 19. sk. <http://www.saeima.lv/deputati/1statistika.html> (sk. 18.09.07)

³⁵ http://www.biss.soc.lv/downloads/resources/EQUAL/Sievietes_darba_tirgu.pdf (sk. 02.04.2007.).

Varas pozīcijās, politiski atbildīgos amatos joprojām vairumā gadījumu ir vīrieši, bet arī strādājot vienādos amatos par tādu pašu darbu sievietes nereti saņemot zemāku atalgojumu. Latvijā nereti praksē novērojami dzimumu līdztiesības principa pārkāpumi, tādējādi turpinot sabiedrībā tīrāzēt stereotipizētu dzimumu lomu uztveri.

8) Sabiedrības novecošanās

Latvijas sabiedrība aizvien akūtāk izjūt Rietumu sabiedrībām raksturīgo sabiedrības novecošanās problēmu. Vērtējot pēc dažādiem indikatoriem, Latvija ir pirmajā desmitniekā sešdesmitgadnieku un vecāku cilvēku skaita ziņā. Viens no rādītājiem ir iedzīvotāju vidējā vecuma pieaugums. 1989.gadā vidējais Latvijas iedzīvotāja vecums bija 36 gadi, pēc tam 38,7, 40 un tagad tas jau pārsniedz 40 gadus. Iepriekš sabiedrība atjaunojās uz migrācijas rēķina. Papildu faktors, kas izraisījis darbaspējīgā vecuma cilvēku samazināšanos, ir negatīvi migrācijas rādītāji. Pēc novecošanās tempa esam pat pirmajā trijniekā pasaulē, jo Latvijā vienlīdz strauji samazinās dzimstība un cilvēki izbrauc. Šobrīd pensijas vecumā ir 16,5% iedzīvotāju, 2050.gadā būs 26,5%. Lai gan šobrīd dzimstība nedaudz palielinājusies, uzlabojumi nākotnē nav gaidāmi.³⁶

Pirmspensijas un pensijas vecums Latvijā ir atzīts par būtisku sociālās atstumtības, tai skaitā nabadzības un bezdarba riska faktoru. Nav izveidojusies efektīva mūžizglītības sistēma cilvēku konkurētspējas paaugstināšanai un personības pilnveidei, kas nodrošinātu personu ilgstošu un aktīvu līdzdalību sociālajā dzīvē. Nepietiekams ienākumu līmenis un bieži vien vājais sociālo kontaktu tīkls rada situācijas, kad cilvēkam kļūst nepieejami arī kvalitatīvi veselības aprūpes pakalpojumi un kultūras dzīves norises.

Nabadzība un mūžizglītības iespēju trūkums kavē Latvijā attīstīt aktīvas novecošanās (*active aging*) dzīvesveida modeli.

9) Personas ar invaliditāti, kā arī grupas ar īpašām vides pieejamības prasībām (grūtnieces, vecāki ar bērniem (bērnu ratiņiem)). Paralēli jau minētajiem dažādības veidiem Latvijā, tāpat kā citur, dzīvo cilvēki ar invaliditāti. Apmēram 6-10%³⁷ no Latvijas iedzīvotāju kopskaita ir cilvēki ar invaliditāti³⁸.

Neskatoties uz to, ka mūsdienu iekļaujošas sabiedrības pieeja aizliedz cilvēku diskriminēt pēc viņa fiziskajām vai psihes īpatnībām, ikdienā cilvēki ar invaliditāti un īpašajām vajadzībām bieži sastopas ar neiecietību, diskrimināciju un vides nepieejamību, kas apgrūtina vai pat pavisam liedz viņiem iespēju pilnvērtīgi iekļauties sabiedrības izglītības, kultūras, ekonomiskajā un politiskajā dzīvē. Tā rezultātā šie sabiedrības locekļi tiek izstumti vai pavisam izolēti no pārējās sabiedrības. Atvērta, pieejama un draudzīga vide ir pamatnosacījums, lai cilvēks ar invaliditāti (neatkarīgi

³⁶

http://lv.lv/index.php?left_mode=TOPIR&mode=TEMA&action=1&id=149251&fp_izdevums=493&PHPSESSID=d9a2b1d1b40402904a681ecbbf574907

³⁷ Invalidu un viņu draugu apvienības "Apeirons" dati, www.apeirons.lv.

³⁸ Daži no tiem vēl joprojām tiek apzīmēti cilvēka cieņu aizskarošos vārdos – „plānprātīgie” – attiecībā uz cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un „garā slimie” attiecībā uz cilvēkiem ar psihiskās darbības traucējumiem. Sk. Latvijas Republikas Civillikums, 357., 358.pants u.c. <http://www.tm.gov.lv/lv/documents/civilprocesa%20likums.doc> (sk. 02.04.2007.).

no tā, vai tas ir cilvēks ar redzes, dzirdes vai kustību traucējumiem) vai cilvēks ar īpašām vajadzībām (gados vecs cilvēks vai ģimene ar bērnu ratiņiem) varētu justies brīvi un neatkarīgi un bez citu cilvēku palīdzības iekļūt sabiedriskā ēkā, piemēram, veikalā, skolā, kā arī mājās, sabiedriskajā transportā un citur, kā arī saņemt pakalpojumus un informāciju sev pieejamā veidā (vieglā valodā cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un vizuālo informāciju cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem utt.).

Nepieejama vide apgrūtina vai pat pavisam liedz šiem cilvēkiem iespēju pilnvērtīgi iekļauties sabiedrības dzīvē, līdz ar to radot šķēršļus neatkarīgai dzīvei un pilnvērtīgai funkcionēšanai sabiedrībā.

Ja netiek nodrošināta pieejama vide, informācija vai pakalpojumi, veidojas situācija, kad sabiedrībai trūkst informācijas, zināšanu un pieredzes saskarsmē ar cilvēkiem ar invaliditāti. No tā rodas aizspriedumi un neiecietība, kas ir pamats diskriminācijai. Savukārt, cilvēki ar invaliditāti, ierobežotas komunikācijas, resursu vai vides nepieejamības dēļ nonāk izolācijā, kas ir pamats pilnīgai atsvešinātībai no sabiedrības.

Sabiedrībai trūkst informācijas, zināšanu un pieredzes saskarsmē ar cilvēkiem ar invaliditāti, kas rezultātā noved pie neiecietības un diskriminācijas un šo cilvēku atstumšanas un izolācijas.

10) Cilvēki ar atšķirīgu seksuālo orientāciju. Jebkurā sabiedrībā ir homoseksuāli orientēti cilvēki. Pētījumi rāda, ka sabiedrības attieksmē pret šiem cilvēkiem Latvijā vērojama neiecietība, atsevišķos gadījumos pat vardarbība.³⁹

Daļā sabiedrības vērojama vēršanās pret atšķirīgas seksuālās orientācijas cilvēkiem.

11) HIV/AIDS inficēti cilvēki. Latvijas iedzīvotāji ir atšķirīgi arī pēc sava veselības stāvokļa. Līdz ar dzelzs priekšvara atvēršanos arī Latvijas sabiedrību skāra tādas sociālas problēmas kā HIV/AIDS, dažādas atkarības. Kopējais 2007.gadā reģistrēto HIV infekcijas un AIDS gadījumu skaits ir 4011⁴⁰. Informācijas un zināšanu trūkuma dēļ HIV/AIDS inficētas personas kļūst par diskriminācijas upuriem. Aptaujas rezultāti liecina, ka vairāk nekā 1/3 Latvijas iedzīvotāju noteikti nevēlētos dzīvot kaimiņos ar cilvēkiem, kuri inficēti ar HIV vai slimo ar AIDS⁴¹ un 22 % no

³⁹ Piemēram, situācijas analīze 2006.gadā liecina, ka apmēram viens no četriem respondentiem (26%) nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālu dzīvesveidu. 36% aptaujāto piekrīt, ka viņiem nav problēmu atrasties vienā kompānijā ar homoseksuāliem cilvēkiem, bet 38% aptaujāto šim apgalvojumam nepiekrīt. (Pētījums „Latvijas iedzīvotāju attieksme pret seksuālajām minoritātēm: dimensijas un „temperatūra””, pētījuma autors: Viktors Makarovs, Rīga, 2006, pieejams http://www.dialogi.lv/pdfs/sexmin_interpret.pdf (sk. 02.04.2007.)). Citas aptaujas rezultāti liecina, ka vairāk nekā 35 % Latvijas iedzīvotāju noteikti nevēlētos dzīvot kaimiņos ar homoseksuāliem, un 25, 5 % noteikti nevēlētos strādāt kopā ar homoseksuāliem. (Pētījums „Pētījumus balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai”, 2006. g)

⁴⁰ Vīriešu veselības asociācijas mājas lapas dati, pieejami <http://www.aids.gov.lv/?sadala=315>. (sk. 02.04.2007.).

⁴¹ „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti”, SKDS, 2006.g.

aptaujamiem nevēlas strādāt kopā ar HIV inficētiem vai cilvēkiem, kuri slimo ar AIDS.⁴²

Informācijas un zināšanu trūkuma dēļ HIV/AIDS inficētas personas kļūst par diskriminācijas upuriem.

12) Cilvēki ar dažādām atkarībām

Svarīgākā visu atkarības vielu būtība ir to spēja izraisīt slimīgu tieksmi atkārtot atkarības vielu lietošanu, kas atņem cilvēkam neatkarību, brīvību, padara to atkarīgu, nomāc tā iepriekšējās intereses, devalvē citas dzīves vērtības, izmaina tā personību, atņem darba spējas.

Saskaņā ar Statistikas pārvaldes datiem alkoholisms 2006.gadā ir konstatēts (pirmo reizi) 3010 personām, un šis skaits ar katru gadu turpina pieaugt. Turpretī ārstniecības iestāžu uzskaitē esošo slimnieku skaits ar alkoholisma diagnozi 2006.gadā bija 29391, salīdzinājumam 2002.gadā – 25281. Ārstniecības iestāžu uzskaitē esošo slimnieku skaits ar narkotisko un psihoaktīvo vielu atkarību 2006.gadā ir 2560⁴³, un kopā tas ir 1,3 % no Latvijas iedzīvotājiem.

Pēc Sociālo pakalpojumu pārvaldes datiem, 2006. gadā nosūtījumu uz valsts apmaksāto sociālo rehabilitāciju, lai ārstētos no psihoaktīvo vielu atkarībām, saņēma 78 nepilngadīgie: 35 bērniem bija izveidojusies atkarība no alkohola, bet 43 - no narkotiskām un citām psihoaktīvām vielām. No 2007. gada janvāra valsts apmaksātus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus var saņemt arī no alkohola, narkotikām, toksiskām vai citām apreibinošām vielām atkarīgie pieaugušie.

Līdz šim valsts finansēja tikai no alkohola, narkotiskajām un toksiskajām vielām atkarīgo bērnu sociālo rehabilitāciju. Valsts budžeta līdzekļu ietvaros, šo pakalpojumu iespējams sniegt vidēji 20 cilvēkiem gadā. Viena cilvēka sociālā rehabilitācija valstij izmaksā 16 latus dienā.

Aptaujas rezultāti liecina, ka vairāk nekā 3/4 Latvijas iedzīvotāju noteikti nevēlētos dzīvot kaimiņos ar narkomāniem (88%) vai dzērājiem (78%).⁴⁴

Cilvēkiem ar dažādām atkarībām ir praktiski neiespējami atbrīvoties no atkarības bez īpašas atbalsta sistēmas. Lielākai daļai no viņiem atkarības dēļ ir augsts likumpārkāpumu izdarīšanas risks.

13) Cilvēki, kas dzīvo dažādās sociālās aprūpes iestādēs.

Sabiedrības integrācijas politikas kontekstā nedrīkst bez vajadzīgās uzmanības atstāt faktu, ka daļa Latvijas iedzīvotāju veselības, vecuma vai ģimenes apstākļu dēļ šobrīd atrodas sociālās aprūpes centros.

Sociālās aprūpes iestādēs uz 2006. gada 1.janvāri atradās 9607 pieaugušo iedzīvotāju.

Katrs devītais ilgstošās sociālās aprūpes institūcijas klients varētu dzīvot savā pašvaldībā, ja tā spētu nodrošināt viņam atbilstošus pakalpojumus un nodarbinātības

⁴² „Pētījumos balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai”, 2006.g.

⁴³ Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapas dati, pieejami <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=2316> (sk. 08.08.2007.).

⁴⁴ „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti”, SKDS, 2006.g.

iespējas. Tāpat daļa no rindā uz ilgstošajiem sociālās aprūpes pakalpojumiem gaidošajiem cilvēkiem, varētu palikt savā pašvaldībā un, saņemot individuālajām vajadzībām atbilstošu atbalstu un pakalpojumus, neierobežotu savu ģimenes locekļu iespējas iesaistīties algotā darbā.⁴⁵

Latvijā ir nepietiekoši daudzveidīgi un savlaicīgi sociālie pakalpojumi, kuri atbilstu personas individuālajām vajadzībām; liels ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu pārsvars pār alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem un nodarbinātības iespēju attīstību klienta dzīvesvietā.⁴⁶

14) Ieslodzījuma vietās šobrīd atrodas 6500 cilvēku.⁴⁷

Ievērojama nabadzības un sociālās atstumtības riska grupa ir bijušie ieslodzītie. Šīs grupas iekļaušanos sabiedrībā apgrūtina gan sabiedrības negatīvā attieksme pret šo personu iepriekšējo sodāmību, gan zudušās sociālās iemaņas, kas nepieciešamas ikdienas dzīves organizēšanai. Zemā izglītības līmeņa, profesionālo zināšanu trūkuma, neatbilstošo prasmju un darba devēju negatīvās attieksmes dēļ vairumam no viņiem grūti iekļauties darba tirgū.⁴⁸

Bijušie ieslodzītie nevēršas valsts un pašvaldību iestādēs sociālo, nodarbinātības un dzīvesvietu jautājumu risināšanai, tādēļ, meklējot iztikas iespējas, atkārtoti izdara likumpārkāpumus.

Aptaujas dati liecina par negatīvu attieksmi pret bijušajiem ieslodzītiem. Puse respondentu (50%) nevēlētos dzīvot kaimiņos cilvēkiem, kuri izcietuši sodu ieslodzījumu vietās.⁴⁹

Nopietna problēma ir samērā augstais saslimstības līmenis ar HIV infekciju ieslodzīto vidū. No ieslodzījumu vietas atbrīvoto personu veselības stāvoklis vidēji ir sliktāks nekā citām iedzīvotāju grupām.

Kaut arī saskaņā ar likumdošanu, personai, kura atgriežas no ieslodzījumu vietas ir jāpiedāvā dzīvojamā platība, prakse pierāda, ka liela daļa šo personu agri vai vēlu zaudē ierādīto dzīvojamo telpu. Kopš 2003. gada spēkā stājušies likuma grozījumi, saskaņā ar kuriem ieslodzītajiem, kuri atsavinājuši dzīvokli vai piekrituši tā atsavināšanai, vairs nav tiesību saņemt pašvaldību dzīvojamo platību. Lielajās pilsētās problēmu rada apstākļi, ka no ieslodzījuma vietām atbrīvotajiem jāgaida rindā uz pašvaldības dzīvojamās platības saņemšanu, savukārt mazajās lauku pašvaldībās pašvaldību dzīvojamā fonda praktiski nav.⁵⁰

Cilvēkiem pēc soda izciešanas ir grūti atgriezties sabiedrības dzīvē neatrisināta mājokļa jautājuma, regulāru ienākumu trūkuma un sabiedrības aizspriedumu dēļ.

15) Cilvēki ar zemiem ienākumiem un cilvēki bez pajumtes. Kopš neatkarības atjaunošanas Latvijas sabiedrība ir saskārusies ar klasiskām agrīnā kapitālisma problēmām: krasu sabiedrības noslāņošanu, marginalizāciju un jaunu sociālās atstumtības riska grupu (bezpajumtnieki,

⁴⁵ [http://www.lm.gov.lv/doc_upl/soc.pr.un_soc.rehab.\(2\).doc](http://www.lm.gov.lv/doc_upl/soc.pr.un_soc.rehab.(2).doc)

⁴⁶ [http://www.lm.gov.lv/doc_upl/soc.pr.un_soc.rehab.\(2\).doc](http://www.lm.gov.lv/doc_upl/soc.pr.un_soc.rehab.(2).doc)

⁴⁷ Ieslodzījumu vietu pārvaldes dati, <http://www.ievp.gov.lv>. (sk. 02.04.2007.).

⁴⁸ Latvijas nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (2004-2006)

⁴⁹ „Sabiedrības integrācijas aktuālākie aspekti”, SKDS, 2006.g.

⁵⁰ Latvijas nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (2004-2006)

ilgstoši bezdarbnieki, personas, kas dzīvo zem nabadzības sliekšņa) parādīšanās.

Situācijā, kad vienas personas iztikas minimums Latvijā ir Ls 125,83⁵¹, strādājošo vidējā darba samaksa Rīgas plānošanas reģionā 2006.gadā bija Ls 430 (bruto), kas, nomaksājot visus nodokļus, ir aptuveni Ls 258, bet Latgales plānošanas reģionā attiecīgi - Ls 260⁵² jeb Ls 156, kas tikai nedaudz pārsniedz iztikas minimuma robežu, bet, rēķinot vidējos ienākumus uz vienu mājsaimniecības locekli, atrodas zem šīs robežas. Arī vidējā vecuma pensija, kas ir Ls 95,95⁵³, atrodas zem iztikas minimuma robežas, tāpat kā valsts noteiktā minimālā alga.

Ilgstoša dzīvošana uz iztikas minimuma robežas noved pie nespējas pilnvērtīgi iekļauties sabiedrības dzīvē, apmierināt vajadzības pēc sociālās līdzdalības, izglītības, kultūras un kvalitatīvas brīvā laika pavadīšanas. Nepietiekamie ienākumi noved arī pie ģimeņu nespējas pildīt savu sociālo funkciju.

Straujo ekonomisko pārmaiņu rezultātā viena no neaizsargātākajām iedzīvotāju grupām ir bezpajumtnieki. Bezpajumtnieks ir cilvēks, kas sociālo apstākļu dēļ nespēj iegūt pastāvīgu, adekvātu mājokli vai dzīvokli. Šādu situāciju rada dažādas sociālas barjeras, finansiālais spiediens, ko cilvēks nespēj pārvarēt. Bezpajumtnieki nakšņo uz ielas, naktspatversmēs, neapdzīvotos namos, māju bēniņos, pagrabos, nakšņo draugu dzīvokļos⁵⁴. Arī bezpajumtnieku sociālo kontaktu tīkls ir izjucis un pamatā sastāv no tikpat marginalizētām personām. Lielākoties bezpajumtniekiem ir komplekss problēmu kopums: sociālās funkcionēšanas spēju trūkums, tiem nav pastāvīgi ienākumi (darbs), slikts veselības stāvoklis, nepietiekama izglītība. Uz šo iedzīvotāju grupu vērsto pasākumu plānošanu sarežģīt apstākļi, ka nav iespējams precīzi noteikt to skaitu. Pašvaldībās ir pieejami dati par tiem bezpajumtniekiem, kuri meklējuši patversmju pakalpojumus.

Rīgā⁵⁵ 2006.gadā naktspatversmes un patversmes pakalpojumus saņēmušo personu skaits bija 2272 personas (1720 vīrieši, 449 sievietes un 79 bērni). Patversmes pakalpojumi bija nepieciešami 52 ģimenēm. Rīgas patversmju/naktspatversmju noslogojums (vidēji dienā) 2006.gadā salīdzinoši ar 2005.gadu pieaudzis vidēji par 11%. Savukārt vietu skaits 2006.gadā šajās iestādēs, lai tās nebūtu pārpildītas, salīdzinoši ar 2005.gadu palielināts vidēji par 18%. Rīgas patversmju/naktspatversmju kopējais klientu skaits 2006.gadā salīdzinoši ar 2005.gadu pieaudzis par 13%. Strauji pieaudzis sieviešu skaits (39%), mazāk vīriešu skaits (6%) un ģimeņu skaits (8%).

Bezpajumtniekiem ir raksturīgs komplekss problēmu kopums un viņu reintegrācijai sabiedrībā nepieciešama īpaša atbalsta sistēma un starpnozaru pieeja.

⁵¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati par 2007.gada februāri, pieejami <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=2646> (sk. 02.04.2007.).

⁵² Centrālās statistikas pārvaldes dati, pieejami <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=2306>. (sk. 02.04.2007.).

⁵³ Centrālās statistikas pārvaldes dati, pieejami http://www.csb.gov.lv/csp/events/?mode=arh&period=03.2007&cc_cat=471&id=2837 (sk. 02.04.2007.).

⁵⁴ Definīcija no „Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca”, Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskola „Attīstība”, 2000.

⁵⁵ LM rīcībā dati ir pieejami tikai par Rīgu.

16) Atšķirīgs sociālā kapitāla līmenis un subjektīvās laimes sajūtas pakāpe.

Neskatoties uz to, ka starp Latvijas iedzīvotājiem pastāv vēl vesela virkne atšķirību, sabiedrības integrācijas politikas kontekstā ir jāizceļ atšķirīgais sociālā kapitāla līmenis un subjektīvās laimes sajūtas pakāpe.

Sociālais kapitāls raksturo indivīdu ieguvumus no savstarpējās sadarbības. Sociālā kapitāla mērīšanai izmanto uzticēšanās un sadarbības jeb tīklošanās rādītājus.

Indivīdu iesaistīšanās formālajos un neformālajos sadarbības tīklos, savukārt, veicina piederības apziņu gan kopienai, gan valstij, kā arī savstarpēju uzticēšanos un toleranci. Pētījumi pierāda, ka, jo augstāks ir sociālā kapitāla⁵⁶ līmenis, jo augstāka ir tolerance pret dažādu rasu, reliģiju, etnisko grupu un seksuālo orientāciju pārstāvjiem. Pastāv arī atgriezeniskā saikne starp toleranci un sociālo kapitālu – tas ir augstāks sabiedrībās, kur dominē tādas vērtības kā tolerance un uzticēšanās.

Sociālā kapitāla jēdziens nav ieguvis plašu popularitāti publiskajā diskursā, un sociālā kapitāla vairošana nav definēta kā nozīmīgs sabiedrības attīstības resurss.

Politikas mērķis ir ar dzīvi apmierināts, pašrealizējies un laimīgs indivīds. Jaunākie sociālo zinātņu pētījumi pierāda, ka subjektīvo laimes sajūtu nepieciešams uztvert kā svarīgu sociālās dzīves faktoru.

Saskaņā ar sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS 2006.gadā veiktās aptaujas datiem⁵⁷ lielākā daļa (66%) Latvijas iedzīvotāju sevi atzinuši par kopumā laimīgiem. Pētījums liecina, ka sabiedrībā pastāv sakarība starp vecumu, ienākumiem un laimes sajūtu – jo gados jaunāks ir bijis respondents, jo lielāka varbūtība, ka viņš jūtas laimīgs. Līdzīga sakarība ir vērojama ienākumu grupās – jo augstāki ienākumi, jo biežāk attiecīgie respondenti ir atzīmējuši, ka jūtas laimīgi.

Tajā pašā laikā katrs ceturtais (25%) Latvijas iedzīvotājs, saskaņā ar aptaujas datiem, ir norādījis, ka nejūtas laimīgs (atbildes ‘nē’ un ‘drīzāk nē’).

Latvijā ir salīdzinoši liels to cilvēku skaits, kas sevi neuzskata par laimīgiem.

⁵⁶ Viens no pirmajiem, kas ieviesa sociālā kapitāla jēdzienu, bija franču sociologs Pjērs Burdjē (*Pierre Bourdieu*). Ar sociālā kapitālā jēdzienu raksturo indivīda ieguvumus no savstarpējās sadarbības. Sociālā kapitāla mērīšanai izmanto uzticēšanās un sadarbības jeb tīklošanās rādītājus. Fukujama (*Fukuyama*) ir izteicies, ka “sociālais kapitāls ir pilsoniskās sabiedrības pamatā un pilsoniskā sabiedrībā, savukārt, ir nepieciešams modernās liberālās demokrātijas priekšnoteikums”.

⁵⁷ Plašāka informācija par aptaujas rezultātiem pieejama:

http://www.skds.lv/doc/laimigie_SKDS_012006.doc (sk. 04.07.2007.).

I virziens

Demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana

Mērķis:

- 1) aktīva pilsoniskā sabiedrība, kas dinamiski pašorganizējas, apvienojas savu interešu aizstāvībai un sabiedriskā labuma darbībai, kā arī sadarbojas un kontrolē valsts varu, aktīvi piedaloties dienaskārtības noteikšanā, politikas izstrādē, uzraudzībā un aktualizēšanā;
- 2) plaša dažādu sabiedrības grupu politiskā līdzdalība (vienlīdzīgas iespējas visiem) – daudzskaitlīgas un multietniskas NVO un politiskās partijas, augsta līdzdalība vēlēšanās un aktīva sabiedrības un politikas veidotāju komunikācija starpvēlēšanu periodā.

Pamatpieņēmums

Demokrātijas mūsdienu sabiedrībā ir vērtība pati par sevi, jo tikai demokrātiskā sabiedrībā un valstī var attīstīties pilsoniskā sabiedrība un vairoties sociālais kapitāls.

Nr.	Problēma	Turpmākā rīcība	Rezultāts	Rezultatīvie rādītāji	Atbildīgie un līdzatbildīgie
1.1.	Lielais nepilsoņu skaits ievērojamo iedzīvotāju grupu, kas ir atsvešināta no politikas veidošanas un valsts pārvaldes.				
1.1.1.	Motivācijas trūkums Latvijas pilsonības iegūšanai rada situāciju, ka joprojām liela valsts iedzīvotāju grupa nevar piedalīties	Pilnveidot pilsonības iegūšanas procesu attiecībā uz atsevišķām iedzīvotāju grupām (gados vecāki pretendenti, bērni u.c.).	Pilsoniskai līdzdalībai motivēta sabiedrība. Labvēlīga attieksme pret pilsonības iegūšanas procesu.	Būtiski samazinājies nepilsoņu skaits.	NP, ĪUMSILS

	valsts un pašvaldības politikas veidošanā un tādējādi jūtas atsvešināta no valsts.	Informēt un izglītot sabiedrību par pilsonības iegūšanas iespējām, pilsoņa tiesībām un pienākumiem.	Sabiedrībā augsts Latvijas pilsonības prestižs, piederības sajūta Latvijai un lepnums par savu valsti. Pieaudzis iedzīvotāju patriotisms, nostiprinājusies pilsoniskā identitāte.	Pieaugusi iedzīvotāju izpratne par pilsonību kā noturīgu tiesisku saikni ar valsti un pozitīva attieksme pret to. Valsī plaši tiek atzīmēta Pilsoņu diena.	NP, ĪUMSILS
1.1.2.	Zems LR pilsonības prestižs	Īstenot aktivitātes pilsonības prestiža celšanai un sabiedrības, īpaši, jauniešu, pilsoniskās apziņas stiprināšanai. Veicināt patriotisko audzināšanu izglītības iestādēs.			
1.2.	Iedzīvotāju atsvešinātība no valsts pārvaldes - neticība savām iespējām ietekmēt politiskos lēmumus, aizvien sarūkošā aktivitāte vēlēšanās, neiesaistīšanās nevalstiskajās organizācijās un politiskajās partijās liecina par zemu pilsoniskās sabiedrības attīstības	Īstenot un regulāri aktualizēt <i>Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas valsts programmu</i> . Izstrādāt, īstenot un regulāri aktualizēt <i>Demokrātijas stiprināšanas valsts programmu</i> . Īstenot un regulāri aktualizēt <i>Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes</i> . Nostiprināt <i>labas</i>	Iedzīvotāju atsvešinātība no valsts un pašvaldību institūcijām ir pārvarēta. Visām sabiedrības grupām ir iespējas un motivācija aktīvi un efektīvi līdzdarboties lēmumu pieņemšanas procesā visos valsts pārvaldes līmeņos. Iedzīvotāji aktīvi izmanto NVO kā efektīvu līdzekli savu	Līdzdalības rādītāji vēlēšanās (<i>Centrālās vēlēšanu komisijas dati</i>). Iedzīvotāju uzticība publiskajai pārvaldei un ticība savām spējām iesaistīties politiskās dienaskārtības veidošanā. (<i>Sabiedriskās domas aptaujas</i>) Publiskās pārvaldes novērtējums	ĪUMSILS, VK, CVK

	līmeni.	<i>pārvaldības</i> praksi publiskajā pārvaldē. Izstrādāt, īstenot un regulāri aktualizēt Valsts pārvaldes attīstības politikas pamatnostādnes 2008 – 2013 gadam „Labāka pārvaldība: pārvaldes kvalitāte un efektivitāte.” Īstenot un regulāri aktualizēt, kā arī piedāvāt sabiedrības apspriešanai valsts politikas plānošanas dokumentus visās sociālās dzīves jomās.	interesešu īstenošanai un aizstāvībai, savukārt, valsts pārvalde aktīvi sadarbojas ar NVO politikas dienaskārtības formulēšanā, politikas izstrādāšanā un uzraudzībā. Politiskās partijas un NVO ir iekļaujošas un atvērtas. Vēlētāju izvēle vēlēšanās ir apzināta un balstīta uz informāciju.	(<i>Sabiedriskās domas aptaujas</i>) Palielinās NVO skaits, aktivitātes, biedru dalībnieku skaits. (<i>UR dati, (Sabiedriskās domas aptaujas)</i>)	
1.3.	NVO ilgtspējīga sadarbība ar publisko pārvaldi				
1.3.1.	Kaut arī arvien vairāk biedrības un nodibinājumi tiek iesaistīti politikas veidošanā, tiem trūkst resursu (tai skaitā, finanšu resursu) un kapacitātes ilgtspējīgai attīstībai.	Valsts programmas Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005.-2009.gads” īstenošana un regulāra aktualizācija Attīstīt un dažādot vietējos finansējuma avotus. Nodrošināt NVO sektoram	Ir pieejami privātie un publiskie fondi, kuros interesešu aizstāvības organizācijas var vērsties pēc finansējuma konkursa kārtībā. NVO saimnieciskās darbības ieņēmumi	Interesešu aizstāvības organizāciju finansējuma struktūrā lielāko daļu līdzekļu veido Latvijas izcelsmes finansējums. (<i>VID dati no organizāciju gada pārskatiem</i>)	ĪUMSILS, VK, FM

		adekvātu valsts budžeta finansējumu (piemēram, uzdevumu deleģēšanas, dotāciju un nodokļu atlaizu veidā), īpaši izstrādāt interešu aizstāvības NVO ilgtermiņa valsts atbalsta mehānismu (piemēram, NVO fonds).	veido ievērojamu daļu interešu aizstāvībai novirzītā finansējuma. Nodokļu atvieglojumu politika veicina privātpersonu ziedošanu interešu aizstāvības organizācijām. Organizācijas veido neaizskaramā kapitāla uzkrājumus un finansē savu darbību no tā procentiem.		
1.3.2.	Sabiedriskais sektors (piemēram, NVO un reliģiskās organizācijas) ne vienmēr tiek uztverts par valsts un pašvaldības sadarbības partneri, un sadarbība starp valsti un sabiedrisko sektoru bieži vien ir nekonekventa.	Valsts programmas Pilsoniskās sadarbības stiprināšana. 2005.- 2009.gads” īstenošana un regulāra aktualizācija; normatīvās vides pilnveidošana NVO un publiskās pārvaldes sadarbības jomā, piemēram, uzdevumu deleģēšanas jomā . Īstenot un regulāri aktualizēt <i>Valdības komunikācijas politikas</i>	Publiskā pārvalde uzskata sabiedrisko sektoru par uzticamu sadarbības partneri ne tikai politikas veidošanā, bet arī īstenošanā kā valsts, tā pašvaldību līmenī.	<i>Valsts pārvaldes iestāžu un NVO aptaujas; Noslēgto uzdevumu deleģēšanas līgumu skaitis.</i>	ĪUMSILS, VK, VAS

		<p><i>pamatnostādnes.</i> Nostiprināt labas pārvaldības praksi publiskajā pārvaldē. Izstrādāt, īstenot un regulāri aktualizēt Valsts pārvaldes attīstības politikas pamatnostādnes 2008 – 2013 gadam „Labāka pārvaldība: pārvaldes kvalitāte un efektivitāte.” Īstenot sabiedrības integrācijas politikas pašvaldību līmenī.</p>	<p>Tiesiskā vide un sabiedrības brieduma pakāpe ir tāda, ka reliģiskās organizācijas un to biedri netiek diskriminēti nedz sadzīves līmenī, nedz sadarbībā ar publisko pārvaldi.</p>	<p>Reģistrētu reliģisku motīvu vadītu uzbrukumu skaits (<i>IEM statistika</i>). Tiesu lēmumu statistika. (<i>Tiesu dati</i>) <i>Reliģisko lietu pārvaldes gada pārskatu analīze.</i></p>	<p>ĪUMSILS, Tieslietu ministrija, reliģisko lietu pārvalde, IZM</p>
<p>1.3.3.</p>	<p>Reliģisko organizāciju jomā Latvijā sastopama gan priekšrocību radīšana, gan reliģiskā neiecietība.</p>	<p>Tiesiskās vides sakārtošana atbilstoši vienādu iespēju principu ievērošanai un šo principu iedzīvināšana praksē. Ar sabiedrības izglītošanu un tolerances veicināšanu mazināt reliģisko neiecietību. Izglītības satūra audits – stereotipu un aizspriedumu izskausana reliģijas un</p>	<p>Tiesiskā vide un sabiedrības brieduma pakāpe ir tāda, ka reliģiskās organizācijas un to biedri netiek diskriminēti nedz sadzīves līmenī, nedz sadarbībā ar publisko pārvaldi.</p>	<p>Reģistrētu reliģisku motīvu vadītu uzbrukumu skaits (<i>IEM statistika</i>). Tiesu lēmumu statistika. (<i>Tiesu dati</i>) <i>Reliģisko lietu pārvaldes gada pārskatu analīze.</i></p>	<p>ĪUMSILS, Tieslietu ministrija, reliģisko lietu pārvalde, IZM</p>

		<p>ticības jomā.</p> <p>Visu līmeņu izglītības programmās ir jārada iespēja apgūt zināšanas par dažādību, tai skaitā reliģiju un ticību dažādību.</p>			
1.4.	<p>Monoetniskie līdzdalības kanāli (t.sk., NVO, politiskās partijas) palielina divkopienu sabiedrības draudus un neveicina vienotas, iekļaujošas, pilsoniskas un demokrātiskas sabiedrības veidošanos.</p>	<p>Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005.-2009.gads” īstenošana un regulāra aktualizācija; Demokrātijas stiprināšanas valsts programmas izstrāde, īstenošana un regulāra aktualizācija. Programmu īstenošanas rezultātā stiprinot pilsonisko sabiedrību un paaugstinot politiskās kultūras līmeni.</p>	<p>Politiskās partijas, NVO, arodbiedrības un citi sabiedrības institūti ir iekļaujoši un atvērti, tiem ir plaša sociālā bāze un nepārtraukts un aktīvs dialogs ar biedriem un atbalstītājiem.</p>	<p>Palielinās NVO aktivitātes, biedru dalībnieku skaits. (UR dati, Sabiedriskās domas aptaujas)</p> <p>Ir plašs politisko partiju biedru un atbalstītāju tīkls. (Politisko partiju un reģistra dati)</p>	<p>ĪUMSILS</p>
1.5.	<p>Latvijā šobrīd ir izveidojušās vairākas paralelas, savstarpēji nošķirtas informācijas telpas - klasisko plašsaziņas līdzekļu (avīzes un TV) patēriņa gadījumā to lietotājus var iedalīt</p>	<p>Lai veicinātu vienotas informācijas telpas izveidi, nodrošināt medijiem vienādas informācijas pieejamību pieprasītajā valodā. Veicināt kvalitatīvu un atraktīvu saturu veidošanu</p>	<p>Latvijā pastāv vienota informācijas telpa. Lai iekļūtu vienotajā informācijas telpā, nepastāv valodu vai citas barjeras. Publiskajā telpā pieejamā informācija</p>	<p>Plašsaziņas līdzekļu lietotāju pētījums, sabiedriskās domas aptaujas, regulārs TV un radio ģeogrāfiskās apraides monitorings. Dati par interneta pieejamību un lietotāju skaitu.</p>	<p>IUMEPLS, ĪUMSILS</p>

	<p>pēc lingvistiskās piederības (latviešu un krievu valodā runājošie), bet interneta gadījumā – pēc vecuma, prasmēm un dzīvesvietas, kas kavē uz dialogu orientētas un vienotās pamatvērtībās balstītas sabiedrības veidošanos.</p>	<p>sabiedriskajos medijos.</p> <p>Īstenot un regulāri aktualizēt Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2006. - 2013. gadam. Tādējādi samazināt atšķirību starp interneta izmantošanas iespējām pilsētās un laukos un īstenojot valsts atbalsta pasākumus informācijas telpu tuvināšanai.</p>	<p>par valsts pārvaldes, politikas, sociālās un ekonomiskās dzīves aktualitātēm ir sabalansēta, un pasniegta lietotājam draudzīgā veidā, neviena sabiedrības grupa nav izslēgta no vienotas, sabalansētas informācijas aprites savu prasmju, dzīvesvietas, etniskās piederības, invaliditātes vai īpašo vajadzību dēļ.</p>		
1.6.	<p>Valodu nezināšana funkcionāli apgrūtina vienotas informatīvās telpas izveidošanos.</p>	<p>Valsts valodas politikas pilnveidošana (Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005. – 2014.gadam) un īstenošana atbilstoši mūsdienu situācijas prasībām. Valodu apguves motivācija un finansējuma palielināšana latviešu valodas apguvei.</p>	<p>Valoda nav barjera vienotai informācijas telpai. Izglītības sistēma ir atbilstoša multikulturālas vides prasībām. Visai sabiedrībai ir pieejama sabalansēta informācija.</p>	<p>Visi Latvijas iedzīvotāji var brīvi lietot latviešu valodu kā savstarpējas saziņas līdzekli. (<i>Valsts valodas inspekcijas dati</i>) Vairāku valodu funkcionāla izmantošana ir plaši izplatīta parādība.</p>	<p>IZM, LVAVA, ĪUMSILS</p>
1.7.	<p>Latvijā pēdējos gados</p>	<p>Tiesiskās vides</p>	<p>Valsts sabiedriskajā,</p>	<p>Nevienai sabiedrības</p>	<p>ĪUMSILS, IZM,</p>

<p>ir bijuši mēģinājumi ierobežot dažādu sabiedrības grupu brīvību un leģitimizēt šo grupu diskrimināciju, neievērojot Satversmē noteiktos cilvēktiesību principus.</p>	<p>sakārtošana, balstoties uz iekļaujošas un nediskriminējošas sabiedrības principiem. Izglītības saturs audīts – stereotipu un aizspriedumu izskaušana. Visu līmeņu izglītības programmās ir jārada iespēja apgūt zināšanas par dažādību un prasmes, kas nepieciešamas dzīvei iekļaujošā sabiedrībā.</p>	<p>politiskajā un ekonomiskajā dzīvē ir nodrošināta vienlīdzīgu tiesību un līdzdalības iespēju principa ievērošana visām sabiedrības grupām. Tiesiskā vide ir sakārtota tā, lai nepieļautu un nosodītu diskrimināciju.</p>	<p>grupai nav liegtas Satversmē garantētās tiesības (tai skaitā tiesības uz informāciju, pulcēšanās tiesības). <i>(Tiesās par diskrimināciju ierosināto lietu skaits, sabiedriskās domas pētījumi)</i></p>	<p>Tiesībsargs</p>
<p>1.8. Politisko lēmumu nepietiekama izskaidrošana vēlētajiem, nepilnības atgriezeniskajā saiknē ar vēlētajiem. 81% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka dzīvo korumpētā valstī, bet 54% uzskata, ka kukuļošana ir dabiska dzīves sastāvdaļa⁵⁸.</p>	<p>Valsts programmas „Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005.-2009.gads” īstenošana un regulāra aktualizācija; Izstrādāt, īstenot un regulāri aktualizēt demokrātijas stiprināšanas valsts programmu. Programmu īstenošanas rezultātā stiprinot</p>	<p>Pastāv kvalitatīva atgriezeniskā saite ar vēlētajiem. Ir augsts iedzīvotāju uzticēšanās līmenis valsts un pašvaldību institūcijām.</p>	<p><i>(Sabiedriskās domas aptaujas sabiedrības vajadzību analīze politiskās dienaskārtības kontekstā).</i> Samazinājies gan korupcijas un interešu konfliktu gadījumu skaits, gan korupcijas uztveres indekss. <i>(Transparency</i></p>	<p>ĪUMSILS, VK, TM</p>

⁵⁸ Tīrgus un sociālo pētījumu kompānijas „GfK” veiktais pētījums „Korupcijas klimats Eiropā”. http://www.gfk.lv/index.php?1&7&view=news-detail&news_id=8 (sk. 03.04.2007.).

		<p>pilsoniskas un demokrātiskas sabiedrības vērtības, kā arī sakārtojot tiesisko, piemēram, atrodot Latvijas situācijai optimālāko partiju finansēšanas modeli.</p>		<p><i>international dati</i> Ja parādās informācija par korupciju, tad koruptīvā darījuma puses saņem plašu sabiedrības nosodījumu. (<i>sabiedriskās domas aptaujas</i>)</p>	
1.9.	<p>Latvijā ir zems sociālā kapitāla līmenis.</p>	<p>Visās politikas jomās (kur attiecināms) par horizontālo prioritāti jāuzstāda sociālā kapitāla paaugstināšana. Jāīsteno un regulāri jāpilnveido Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas valsts programma. Izglītības sistēmas ietvaros visos līmeņos jāpalīdz apgūt zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas dzīvei pilsoniskā sabiedrībā un sociālā kapitāla vairošanai.</p>	<p>Latvijas sabiedrībā ir augsts sociālā kapitāla, uzticēšanās un pozitīvas attieksmes līmenis.</p>	<p>Augsti <i>tīklošanās</i> un sociālās atbildības (ziedošanas, brīvprātīgā darba, sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības) rādītāji. (<i>UR dati par NVO skaitu, sabiedriskās domas aptaujas par formālo un neformālo tīklošanos.</i>) Augsti iecietības un uzticēšanās rādītāji. (<i>sabiedriskās domas aptaujas par uzticēšanos un toleranci.</i>)</p>	<p>ĪUMSILS, IZM</p>

II virziens

Iekļaujošas sabiedrības veidošana

Iekļaujoša sabiedrība ir tāda sabiedrība, kurā visām sabiedrības grupām neatkarīgi no dzimuma, etniskās un reliģiskās piederības, seksuālās orientācijas, sociālā statusa, labklājības līmeņa, dzīvesvietas reģiona un citiem faktoriem ir nodrošināta vienlīdzīgu līdzdalības iespēju princips ievērošana valsts sabiedriskajā, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē.

Mērķis

Dažādu sabiedrības grupu saskaņa, kas sasniegta izziņas, iepazīšanas un nediskriminēšanas ceļā.

Pamatpieņēmums

Ikviens cilvēks ir vērtīgs, un viņam ir tiesības dzīvot pieejamā vidē, cilvēka cienīgos dzīves apstākļos. Tāpat ikvienam sabiedrības loceklim, kaut reizi mūžā var rasties situācija, kas nosaka viņa nonākšanu kādā no sociālās atstumtības vai nabadzības riska grupām. Šajā gadījumā ikvienam ir tiesības saņemt situācijai adekvātus atbalsta pakalpojumus, kas nodrošinātu sociālā riska novēršanu un dzīves kvalitātes saglabāšanu.

Nr.	Problēma	Turpmākā rīcība	Rezultāts	Rezultatīvie rādītāji	
2.1.	Latvijas sabiedrībā netiek pietiekami novērtēta, atzīta un veicināta kultūru daudzveidības attīstība.	Izstrādāt un ieviest mazākumtautību atbalsta valsts programmu. Turpināt īstenot valsts ilgtermiņa mērķprogrammu „Lībieši Latvijā” (ĪUMSILS). Nodrošināt, lai visos	Pamattautu un citu etnisko kultūras un valodas daudzādība ir Latvijas valsts un sabiedrības bagātība. Visiem pieejama valodas, kultūras, nacionālās un etniskās identitātes	Visām grupām, kam ir vēlēme saglabāt savu kultūru (tai skaitā valodu) un pilnveidot savu kultūrkompetenci, tāda iespēja tiek piedāvāta: <ul style="list-style-type: none"> o ir pieaudzis mazākumtautību kultūras biedrību skaits, kas aktīvi	ĪUMSILS, KM, BM,

	<p>izglītības līmeņos tiek apgūtas zināšanas par kultūru dažādību un prasmes, kas nepieciešamas dzīvei multikulturālā sabiedrībā. Īstenojot Latvijas Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes (KM).</p>	<p>saglabāšana. Dažādās kultūras savstarpēji mijiedarbojas un papildina viena otru vienotā telpā, tai skaitā vienotā informācijas telpā.</p>	<p>darbojas kultūras saglabāšanā, popularizēšanā un visas sabiedrības kultūrkompetences celšanā un saņem valsts atbalstu (<i>UR un sabiedriskās domas aptaujas dati</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ izglītības saturs atbilst multikulturālas sabiedrības vajadzībām (<i>mācību programmu saturiskais audits</i>); ○ sabiedrība, vajadzību pēc informācijas, apmierina vienotā informācijas telpā (<i>plašsaziņas līdzekļu un to patērētāju analīze</i>). <p>Lielākā sabiedrības daļa atzīst par vērtību to, ka dzīvo multikulturālā vidē (<i>sabiedriskās domas</i>)</p>	
--	--	--	--	--

2.2.	Latvijā nereti praksē novērojami dzimumu līdztiesības principa pārkāpumi, tādējādi turpinot sabiedrībā tirazēt stereotipizētu dzimumu lomu uztveri.	Tiek īstenota un regulāri atjaunota Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005.-2006.gadam. Turpināt īstenot Konceptiju dzimumu līdztiesības īstenošanai (LM).	Sabiedrības locekļi ir brīvi no dzimumu stereotipiem. Visiem, balstoties uz individuāla vēlmēm un īpašībām, tiek dota iespēja izvēlēties savu sociālās dzīves modeli. Dzimumu diskriminācija nepastāv nevienā sociālās, ekonomiskās un politiskās dzīves sfērā.	Pieaug to vīriešu skaits, kas aktīvi piedalās bērnu audzināšanā, tai skaitā ņem bērna kopšanas atvaļinājumu. (<i>statistika un darba tirgus pētījumi</i>) Stievietes politikā un biznesā tiek uzvertas kā līdzvērtīgas. (<i>sabiedriskās domas aptaujas un publiskā diskursa kontentanalīze</i>) Dzimumu diskriminācijas gadījumu skaits ir neliels un, ja tie parādās, tad saņem plašu sabiedrības nosodījumu (<i>tiesu lēmumu statistika, publiskā diskursa kontentanalīze</i>).	LM, ĪUMSILS
2.3.	Sabiedrībai trūkst informācijas, zināšanu un pieredzes saskarsmē ar cilvēkiem ar invaliditāti, kas rezultātā noved pie neiecietības un diskriminācijas.	Tiesiskās vides sakārtošana, balstoties uz iekļaujošas sabiedrības principiem. Izglītības satura audits – stereotipu un aizspriedumu izskaušana visās sociālās dzīves jomās.	Tiesiskā vide ir iekļaujoša un nepieļauj diskrimināciju. Lielākajai sabiedrības daļai ir pozitīva pieredze saskarsmē un sadarbībā ar	Cilvēki ar invaliditāti ērti un pilnvērtīgi iekļaujas sabiedrības ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā dzīvē un nejut sabiedrības negatīvo attieksmi. (<i>Sabiedriskās domas aptaujas par attieksmi pret politikas mērķa grupu,</i>	ĪUMSILS, LM, TM, IZM, VM.

	<p>Visu līmeņu izglītības programmās ir jārada iespēja apgūt zināšanas par dažādību un prasmes, kas nepieciešamas dzīvei iekļaujošā sabiedrībā.</p> <p>Īstenot: LM - Latvijas Kopējo sociālās iekļaušanas memorandu (KIM), LM – Sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.- 2008. gadam, IZM - Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.- 2013.gadam, VM - Pamatnostādnes „Iedzīvotāju garīgās veselības uzlabošana 2007.-2017.gadā” (projekts), VM - Sabiedrības veselības stratēģiju, VM - Sabiedrības veselības stratēģijas</p>	<p>cilvēkiem ar invaliditāti, līdz ar to ir zudis pamats neiecietībai un diskriminācijai pret šiem cilvēkiem</p>	<p><i>tolerances pakāpi (piemēram, gatavība dzīvot kaimiņos vai strādāt vienā darbvietā, atbalstīt, ka bērni apgūst izglītību vienā izglītības iestādē un klasē ar bērniem ar invaliditāti).</i></p> <p>Tiek piedāvāts un izmantots plašs alternatīvās aprūpes pakalpojumu klāsts. Pieaudzis sabiedrībā balstītu ārpustacionāra iestāžu apmeklējums un ārstēto pacientu skaits.</p> <p>Cilvēku īpatsvars, kas invaliditātes dēļ savu dzīvi pavadā speciālās iestādēs, ir neliels un turpina sarukt.</p> <p>Samazinājies psihiatrisko stacionāru gultu skaits.</p> <p><i>(Veselības un Labklājības ministrijas statistika, kā arī pašvaldību sniegtā informācija, sociālās aprūpes iestāžu un sociālo pakalpojumu sniedzēju datu analīze).</i></p>	
--	---	--	---	--

2.4.	Vide ļoti bieži ir nepieejama un nepiemērota cilvēkiem ar invaliditāti, kas noved pie šo cilvēku izolācijas.	ieviešanas rīcības programmu 2004.–2010. gadam, kuru ietvaros tiek veiktas regulāras kampaņas un akcijas sabiedrības izglītošanai garīgās veselības veicināšanā. Izstrādāt un ieviest apmācību programma veselības, izglītības un sociālā sektorā strādājošiem profesionāļiem, lai uzlabotu darbu ar personām ar garīga rakstura problēmām.	Vides pieejamības audits un noteiktu vides pieejamības standartu ieviešana un stingra ievērošanas uzraudzība. Pilnveidot Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma, likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību",	Vide ir pieejama un atvērta, līdz ar to cilvēkiem ar invaliditāti ir nodrošinātas visas iespējas pilnvērtīgai dzīvei sabiedrībā un aktīvai līdzdalībai valsts sabiedriskajā, politiskajā un ekonomiskajā dzīvē.	Visas sabiedriskās telpas ir aprīkotas atbilstoši vides pieejamības standartiem. Invaliditāte vairs nevienam netraucē apgūt izglītību, baudīt mākslu un kultūru un piedalīties tās jaunradē, kā arī pilnvērtīgi iekļauties ekonomiskajā un sociālajā dzīvē. <i>(regulārs vides pieejamības audits;</i>	ĪUMSILS, Satiksmes ministrija, LM,RAPLM, EK
------	--	---	---	---	---	---

		<p>Teritorijas plānošanas likuma, Būvniecības likuma realizāciju, pieņemt Invalīditātes likumprojektu.</p>	<p>Ir radīta efektīva bezpajumtnieku sociālās rehabilitācijas un atbalsta sistēma, kas nodrošina sociāli akceptējamu, noturīgu sociālās funkcionēšanas līmeni.</p> <p>Bezpajumtnieku skaits ir minimāls. Augsts bijušo bezpajumtnieku skaits ir sekmīgi iekļāvis sabiedrības dzīvē.</p>	<p><i>intervijas un fokusgrupu diskusijas ar politikas mērķa grupas pārstāvjiem)</i></p>	<p>LM, pašvaldības</p>
<p>2.5.</p>	<p>Bezpajumtniekiem raksturīgs sociālās funkcionēšanas trūkums. Bez atbalsta tie nav spējīgi atgriezties sabiedrības dzīvē.</p>	<p>Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana personām, kas kļuvušas par bezpajumtniekiem. Politikai jābūt mērķtiecīgai un ilgtspējīgai, nevis īstenotai projektu ietvaros.</p> <p>Ilgtspējīga risinājuma nodrošināšanai nepieciešams lētu mājokļu piedāvājums, kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas, atkarības un veselības stāvokļa kompleks risinājums, kā arī sabiedrības stereotipu un aizspriedumu mazināšana.</p> <p>Īstenot Nacionālo</p>	<p>Patversmēs reģistrēto apmeklētāju skaits. (atbildīgo iestāžu datu analīze)</p>		

		rīcības plānu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (LM)	Samazinājies piespiedu izolācijā dzīvojošo skaits. Jau atrodoties dažādās izolācijas iestādēs, cilvēki tiek gatavoti pilnvērtīgai dzīvei sabiedrībā.	Cilvēki pēc ieslodzījuma labprāt iesaistās dažādās atbalsta programmās. <i>(Atbalsta programmu audits un atbildīgo institūciju ziņojumi (Probācijas dienests, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas) un atskaites. Intervijas ar pašvaldību sociālajiem darbiniekiem, intervijas ar ieslodzījuma vietās esošajiem un no ieslodzījuma vietām atbrīvotajiem)</i>	TM- Probācijas dienests, IeM, IZM, LM, , ĪUMSILS,
2.6.	Atrašanās piespiedu izolācijā rada cilvēkam grūtības no jauna iekļauties sabiedrībā.	Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Aktīva un uz cilvēku orientēta atbalsta sistēma bijušajiem ieslodzītajiem. Īstenot: LM - Nacionālo rīcības plānu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai, TM - Ieslodzīto izglītības politikas pamatnostādnes 2006. - 2010.gadam, IeM - Sodu izcietušu personu sociālās rehabilitācijas valsts koncepciju.			
2.7.	Sabiedrības daļas vērsšanās pret atšķirīgas seksuālās	Sabiedrības informēšana par	Cilvēki neatkarīgi no seksuālās	Reģistrētu uzbrukumu vai diskriminācijas gadījumu	ĪUMSILS, TM, Tiesībsargi, IZM

	orientācijas cilvēkiem.	vardarbības diskriminācijas nepieļaujamību.	un orientācijas netiek diskriminēti. Vardarbība pret cilvēku sabiedrībā tiek uzskatīta par nepieļaujamu.	skaitis, kuru motīvs ir vardarbība vai diskriminācija pret seksuālo minoritāšu pārstāvjiem. (<i>IEM statistika, Tiesās par diskrimināciju ierosināto lietu skaits, sabiedriskās domas pētījumi</i>).	
2.8.	Nepietiekama informācijas apmaiņa un koordinācija diasporas ietvaros, kā arī starp diasporu (tai skaitā diasporas organizācijām) un Latvijas valsti, daļai no diasporas rada izolāciju un vājina latvisko identitāti un piederības sajūtu Latvijai.	Īstenot un regulāri aktualizēt Diasporas atbalsta valsts programmu (ĪUMSILS). Īstenot Latvijas Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes (KM).	Ārpus Latvijas ir aktīva latviešu kopiena. Notiek regulāra informācijas apmaiņa. Ārvalstīs dzīvojošajiem tautiešiem ir iespējas un motivācija aktīvi iesaistīties Latvijas sabiedrībai nozīmīgu jautājumu apspriešanā, saglabāt latviešu valodu, kultūru un tradīcijas.	Dubultpilsonība ir atjaunota, un ārvalstīs dzimušie Latvijas iedzīvotāju pēcteči var iegūt Latvijas pilsonību, ko arī aktīvi izmanto. (<i>Naturalizācijas pārvaldes dati, sabiedriskās domas aptaujas</i>) Izveidojušies dažādi sadarbības modeļi starp ārvalstīs dzīvojošo tautiešu NVO un Latvijas NVO. Praksē ir vērojami vairāki sadarbības līmeņi – ārzemēs dzīvojošo tautiešu NVO savstarpējā sadarbība; ārvalstīs dzīvojošo tautiešu NVO sadarbība ar Latvijas NVO,	ĪUMSILS, KM

2.9.	Nepietiekamais finansējuma apjoms un Latvijas sabiedrības vienaldzīgā vai pat negatīvā attieksme pret tautiešu pārcelšanos uz pastāvīgu dzīvi Latvijā aprūtinā repatriantu adaptāciju un integrāciju Latvijā sabiedrībā	Starpinstitucionāli risināt tās problēmas, kas saistās ar informācijas trūkumu ārzmēs dzīvojošajiem Latvijas pilsoņiem un latviskas izcelsmes personām par atgriešanās iespējām Latvijā un problēmām, ar kurām viņiem nāksies saskarties, pārceloties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā. Piešķirt finansējumu repatriantu adaptācijas un integrācijas pasākumu īstenošanai.	Repatrianti veiksmīgi integrējas Latvijas sabiedrībā.	Latvijas valsts institūcijām un pašvaldībām. (ĪUMSILS, citu valsts un pašvaldību institūciju dati)	ĪUMSILS, PMLP, NP
2.10.	Nepietiekoši daudzveidīgi un savlaicīgi sociālie pakalpojumi, kuri atbilstu personas individuālajām vajadzībām rada papildus pieprasījumu pēc ilgstošas sociālās aprūpes	Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana, alternatīvu pakalpojumu sistēmas izveidošana un alternatīvu nodarbinātības modeļu	Sabiedrībā ir iesakņojusies apziņa, ka cilvēks ir vērtība, un dažādiem cilvēkiem tiek piedāvātas dažādas atbalsta sistēmas,	Sociālās aprūpes iestāžu klienti var izvēlēties atbilstošu aprūpes formu. (<i>Sociālo pakalpojumu sniedzēju dati, tai skaitā atbildīgo valsts institūciju un pašvaldību dati, sociālo</i>	LM, VM, NVA, ĪUMSILS,

	<p>pakalpojumiem un neveicina cilvēka integritātes saglabāšanos viņam atbilstošā un pierastā dzīves vidē.</p>	<p>ieviešana. Sociālās rehabilitācijas programmas sociālās aprūpes iestāžu klientiem. Īstenot Nacionālo rīcības plānu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (LM).</p>	<p>kas ļauj viņiem pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā. Samazinājies pieprasījums pēc ilgstošas aprūpes institūcijām.</p>	<p><i>pakalpojumu saņēmēju aptaujas, alternatīvo sociālo pakalpojumu pieejamības audits (Atbalsta programmu audits un atbildīgo institūciju ziņojumi). Intervijas ar pašvaldību sociālajiem darbiniekiem,</i></p>	
2.11.	<p>Ilgstoša dzīvošana uz iztikas minimuma robežas noved pie nespējas pilnvērtīgi iekļauties sabiedrības dzīvē, apmierināt vajadzības pēc sociālās līdzdalības, izglītības, kultūras un kvalitatīvas brīvā laika pavadīšanas. Nepietiekamie ienākumi noved arī pie ģimeņu nespējas pildīt savas funkcijas.⁵⁹</p>	<p>Visās jomās ir jāsteno politika, kuras mērķis ir iedzīvotāju labklājības un dzīves kvalitātes paaugstināšana. Īstenot Nacionālo rīcības plānu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (LM).</p>	<p>Izlīdzinās nelabvēlīgās reģionālās atšķirības un mazinājusies sociālā spriedze.</p>	<p>Cilvēki nav izstumti no aktīvas sociālās, ekonomiskās, politiskās un kultūras dzīves savu nepietiekamo ienākumu dēļ. (<i>Sabiedriskās domas aptaujas, statistikas dati par ienākumiem un piemēram, kultūras patēriņu. Pašvaldību sociālā atbalsta programmu audits</i>)</p>	<p>LM, ĪUMSILS</p>
2.12.	<p>Latvijā ir labvēlīgi sociālie un ekonomiskie apstākļi darbaspēka aizplūšanai un attiecīgi nelabvēlīgi – reemigrācijai un repatriācijai.</p>	<p>Visās jomās ir jāsteno politika, kuras centrā ir cilvēks un kuras mērķis ir iedzīvotāju dzīves kvalitātes</p>	<p>Latvija ir harmoniski iekļāvusies globālajā un Eiropas Savienības cilvēku apritē un kļuvusi par</p>	<p>Zema ekonomiskā migrācija ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū. (<i>Centrālās statistikas pārvaldes dati, darba</i></p>	<p>EM, RAPLM, IeM, ĪUMSILS</p>

⁵⁹ http://www.bm.gov.lv/lat/gimenes_valsts_politika

		<p>paaugstināšana, tai skaitā nodokļu politika, izglītības, sociālā politika un veselības aprūpes politika.</p> <p>Īstenot: RAPLM – Nacionālo attīstības plānu, EM - Komerccarbības konkurētspējas un inovācijas veicināšanas programmu 2007. – 2013. gadam.</p>	<p>pievilcīgu darba un dzīves vietu ar cilvēkiem augstām dzīves kvalitātes prasībām.</p>	<p><i>tirgus un sabiedriskās domas pētījumi, mediju kontentanālizē, fokusgrupu diskusijas ar uzņēmējiem)</i></p> <p>Apmēram 30 % jauno ekonomisko emigrantu ģimeņu atgriežas. (<i>Centrālās statistikas pārvaldes dati, darba tirgus un sabiedriskās domas pētījumi</i>)</p>	
2.13.	Globalizācijas un Eiropas integrācijas procesu rezultātā Latvijā:				
2.13.1.	ir kļuvusi par dzīves un darba vietu citu ES valstu pilsoņiem, bet nav priekšnoteikumu sekmīgai šo personu integrācijai Latvijas sabiedrībā;	<p>Kvalitatīvi un proaktīvi izstrādāt imigrantu integrācijas politiku. Padarīt to pieejamu, īstenot un regulāri aktualizēt, sekojot līdzi ES un globalizācijas piedāvātajām iespējām un izaicinājumiem.</p> <p>Īstenot: IeM - Vienotās patvēruma un</p>	<p>Tiesiskā un sociālā vide nodrošina iespēju imigrantu (tai skaitā bēgļu un personu ar alternatīvo statusu) cilvēktiesību ievērošanai un piedāvā iespēju pilnvērtīgi un kvalitatīvi iekļauties</p>	<p>Cirkulārā migrācija jomās, kur trūkst vietēja darbaspēka nodrošina darba tirgus prasības. (<i>Nodarbinātības valsts aģentūras un CSB dati par bezdarba līmeni</i>)</p>	<p>ĪUMSILS, IeM- PMLP, NVA, CSB, ĀM,</p>
2.13.2.	ir kļuvusi par uzturēšanās vietu patvēruma meklētājiem (bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu), bet nav	<p>Īstenot: IeM - Vienotās patvēruma un</p>	<p>Bēgļu un personas ar alternatīvo statusu sekmīgi integrējas Latvijas sabiedrībā.</p>		<p>ĪUMSILS, IeM- PMLP, ĀM,</p>

	<p>priekšnoteikumu sekmīgai šo personu integrācijai Latvijas sabiedrībā</p>	<p>migrācijas vadības sistēmas attīstības programmu 2006. - 2009.gadam, ĀM - Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.- 2010.</p>	<p>Latvijas sabiedrībā. Latvija pilda saistības, kuras izriet no Eiropas tiesiskā regulējuma, piemēram, EK direktīva 2004/83/EC. Latvijas sabiedrība ir iekļaujoša.</p>		
<p>2.14.</p>	<p>Latvijā ir salīdzinoši liels to cilvēku skaits, kas sevi neuzskata par laimīgiem un nav apmierināti ar savu dzīvi.</p>	<p>Politikas plānošanas un īstenošanas procesā visos līmeņos iestrādāt attīstības modeli "Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā", kura pamatā ir uz cilvēku centrēta pieeja. Par valsts izaugsmes mērķi definēt cilvēka dzīves kvalitātes pieaugumu.</p>	<p>Valsts politikas rezultātā radīti priekšnoteikumi indivīdu pašrealizācijai un augstai dzīves kvalitātei, tādējādi veicinot subjektīvo laimes sajūtu un apmierinātību ar dzīvi.</p>	<p><i>Subjektīvās laimes sajūtas mērījumi un sabiedriskās domas aptauja par apmierinātību ar dzīvi. (sabiedriskās domas aptaujas)</i></p>	<p>visi</p>

Turpmākās rīcības plānojums

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes ir valsts politikas plānošanas jumta dokuments sabiedrības integrācijas jomā periodam no 2008.gada līdz 2015.gadam, kas balstīts uz valsts programmu „Sabiedrības integrācija Latvijā” un Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnēm 2005. – 2014.gadam, kas zaudēs spēku, stājoties spēkā Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnēm 2008. – 2015.gadam.

Sabiedrības integrācijas politikas īstenošana tiek nodrošināta ar sabiedrības integrācijas politikas ieviešanas mehānismu – valsts programmu un citu politikas plānošanas dokumentu - ikgadēju novērtēšanu un aktualizēšanu, tādējādi reaģējot uz situācijas izmaiņām un jauniem sabiedrības attīstības izaicinājumiem.

Šobrīd spēkā ir šādas integrācijas politikas īstenošanai apstiprinātas valsts programmas, par kuru ieviešanu atbildīgā iestāde ir Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts:

1. valsts programma „Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana 2005. -2009.gads”,
2. Nacionālā programma iecietības veicināšanai,
3. Latviešu diasporas atbalsta programma,
4. valsts programma „Čigāni (romi) Latvijā 2007. - 2009.gadam”,
5. valsts ilgtermiņa mērķprogramma „Lībieši Latvijā”.

Pamatnostādņu mērķu sasniegšanai 2008.-2010.gadā tiks izstrādāti arī jauni politikas plānošanas dokumenti mazākumtautību atbalsta jomā, demokrātijas stiprināšanas jomā un imigrantu integrācijas jomā.

Sabiedrības integrācija ir horizontāla politikas joma, kas vienlīdz attiecas uz visām sabiedrības interešu saskaņošanas sfērām, īpaši tieslietu, kultūras, izglītības, sabiedrības veselības, labklājības un vides jomās. Sabiedrības integrācijas politika tiek īstenota, ieviešot visus šīs jomas politikas plānošanas dokumentus.

Ietekmes uz valsts budžetu novērtējums

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu īstenošana tiek finansēta galvenokārt no valsts budžeta un gadskārtējā valsts budžeta likuma ietvaros. Tajā definēto mērķu un rīcības virzienu īstenošanai paredzēts izmantot jau esošus sabiedrības integrācijas politikas ieviešanas mehānismus:

- finansējumu, kas pieprasīts un piešķirts valsts ilgtermiņa mērķprogrammai „Lībieši Latvijā”, valsts programmai “Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005. – 2009.gads”, valsts programmai „Latviešu diasporas atbalsta programma 2004.-2009.gadam”, Nacionālajai programmai iecietības veicināšanai, valsts programmai „Čigāni (Romi) Latvijā” 2007. – 2009.gadam un Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu ietvaros izstrādājamajām valsts programmām mazākumtautību atbalstam un demokrātijas stiprināšanai (līdzekļu plānošana ĪUMSILS kompetencē);
- finansējumu, kas pieprasīts un piešķirts citiem politikas plānošanas dokumentiem, ar kuru palīdzību tiek ieviesta sabiedrības integrācijas politika (līdzekļu plānošana ir politikas plānošanas dokumentu īstenojošās valsts pārvaldes institūcijas kompetencē);
- finansējumu, kas pieprasīts un piešķirts Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietas sekretariātam.

Jāņem vērā, ka daļa no dokumentā ietvertajiem rīcības virzieniem ir iekļauti citos politikas plānošanas dokumentos un to konkrētā ietekme uz valsts budžetu ir jau izvērtēta.

Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība

Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu ieviešanu un pārraudzību savas kompetences jomā, kā arī koordināciju citu iestāžu kompetences jomā, nodrošina Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietas sekretariāts.

Pamatnostādņu ieviešanai nepieciešamos politikas plānošanas dokumentus izstrādā un īsteno Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas sekretariāts un citas valsts pārvaldes institūcijas, ņemot vērā kompetenču sadalījumu, kā arī šajās pamatnostādnēs minētos mērķus, galvenos principus rīcības virzienus un rezultātīvos rādītājus.

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas sekretariāts Ministru kabinetā iesniedz 3 pārskata ziņojumu par pamatnostādņu ieviešanas gaitu. Pirmo - 2012.gadā par pamatnostādņu ieviešanas gaitu laika posmā no 2008. gada līdz 2011.gadam, otro - 2015.gadā par pamatnostādņu ieviešanas gaitu laika posmā no 2011.gada līdz 2014.gadam, bet 2019.gadā - par pamatnostādņu ieviešanas gaitu laika posmā no 2015.gada līdz 2018.gadam.